

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 794.

CHICAGO, ILL., 30. novembra (November 30th), 1922.

LETO—VOL.—XYII.

Upravništvo (Office) 8639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Neizogibni boji.

Kakšen je cilj socializma?

Kapitalizem z vsemi svojimi nujnimi posledicami, z izkoriščanjem, z despotijo posameznikov, z gospodarsko anarhijo, s krizami, z brezposelnostjo, s pavperiziranjem velikih mas, z večno grozečimi konflikti velikih interesiranih skupin, z ustvarjanjem iz vsakega razreda pahnjene množice ljudi, ki so odvisni le še od miloščin ali pa od zločina, s svojim draženjem in izzivanjem nagona po obogatitvi in s pospeševanjem korupcije, z zapostavljanjem ljudskih interesov in zaničevanjem ljudskega življenja in z vso dalje in dalje se raztezajočo verigo modernega zlega je mogoče, ker je razvoj tehnike omogočil ustvarjanje velikanskih vrednosti, družba pa je prepustila produkcijska sredstva posameznim posestnikom in dovolila, da je njena masa, ki z njimi dela, to se pravi, da je delavski razred ločen od produktivnih sredstev.

To se je zgodilo, ker so bili predpogoji v prejšnji družbi, iz katere se je razvil kapitalizem, taki. Napram predkapitalističnim razmeram je bil to napredek, priborjen od meščanskega razreda revolucionarnim potom. Ko je novi, zmagoviti razred ustanovil svoje gospodstvo v pridobljenih pozicijah, je seveda sam postal konservativen. Ali njegova oblast je dala nadaljnemu razvoju nove pogoje. Kakor je bilo nujno, da je buržvazna revolucionarnost premagala fevdalno konservativnost, je v novi družbi postalo potrebno, da premaga nova revolucionarnost kapitalistično konservativnost.

Meščanska revolucija je morala odstraniti, kar je tedaj najbolj oviralo zgodovinsko nujni in v materialnih razmerah utemeljeni napredek. Proletarska revolucija mora odstraniti ovire sedaj nujnega napredka. Ta ovira pa tiči v privatni lastnini produkcijskih sredstev. Cilj proletariata mora biti torej odstranitev te privatne lastnine.

Medtem ko je to bolj negativni del evolucionarne naloge, mora ta izvršiti tudi pozitivno stran. Namesto sedanje privatne lastnine bi bile mogoče razne druge oblike; socializem pa ima določen cilj namreč kolektivno lastnino: Vsa družba je lastnica produktivnih sredstev in jih mora rabiti tako, da doseže s čim manjšim izkoriščanjem človeških moči čim večjo korist za vse.

To ne pomeni nič manj kakor skupno organizacijo in kooperacijo vsega civiliziranega sveta. Iz tega tudi sledi, da je naloga socializma izvršena šele tedaj, kadar zmaga po vsem civiliziranem svetu. Socializem, to se pravi uredba na popolnoma novi podlagi v eni občini, v enem okraju, v eni državi. Socializem, uresničenje zadnjega cilja, je stvar in naloga vsega civiliziranega človeštva. Njegova armada je pa razredno zavedni proletariat.

Odvizno je vse od tega, če ima delavski razred moč in pogoje za tak boj in za tako zmago.

Danes pač še nima te moči. Toda elementi, iz katerih se sestavlja ta moč, že obstojajo, in le na tem je ležeče, da jih delavstvo prav porabi in si iz njih ustvari moč.

Medtem ko so kapitalisti lastniki produkcijskih sredstev, je delavstvo lastnik delovne moči. Drugo pa ne pomeni nič manj od prvega, zakaj če je moderna produkcija nemogoča brez strojev in vsakovrstnih modernih mehanizmov, je tudi brez delovne moči nemogoča. Posest plavžev, tovarna, jam lahko preide iz rok v roke; stroji, motorji, parna kladiva se lahko izdelajo; delovna moč je neločljivo spojena z ljudmi, ki so nje lastniki. Posest delovne moči je torej očitveno važnejša, in tudi lahko postane učinkovitejša, kakor posest produkcijskih sredstev.

Dokler more kapitalistični razred brezpogojno po svoji volji razpolagati z delavno močjo delavskega razreda, nima to od nje nobene koristi. Prodajati jo mora za tako ceno, da mu nič ne zaleže. Kapitalizem pa jo izrablja edino z ozirom na svoj dobiček. Ali prav to sili delavce, da izkušajo doseči boljše ceno za svojo delovno moč. To je pa le tedaj mogoče, ako je ne more kapitalist drugod dobiti boljši kup in je torej prisiljen, da se pogaja z delavci. Proletariat spoznava iz tega potrebo organizacije. Najprej se prepriča o najenostavnejšem: Delavci v posamezni delavnici morajo biti složni. In v prvih časih, ko so kapitalisti nepripravljeni, zadostuje to.

Ali kmalu pouči praksa podjetnike, da morajo postaviti svojo opozicijo na širšo podlago, če hočejo uspešno kljubovati delavskim zahtevam. Kadar pride do spora, iščejo delavce po drugih krajih, da nadomestijo z njimi nezadovoljneže. Delavci pa spoznavajo iz tega, da mora imeti tudi njihova organizacija obširnejšo podlago; mala lokalna organizacija ne zadostuje več; razširja se po večjem okraju, po vsej deželi, polagoma išče stike z enakimi organizacijami drugih dežel. Delavska organizacija ima sama v sebi tendenco, da postane internacionalna.

Kapitalizem ne gleda tega prekrizanih rok. Čimbolj dovršuje proletariat svoje bojne sposobnosti, tem bolj urejajo gospodarji svoj odpor in se v ta namen tudi sami organizirajo. Deloma se godi to že z ustanavljanjem vedno večjih podjetniških družb, ki dobivajo vse večje armade delavstva pod svojo oblast. Ali to je le na eni strani dobiček za kapitaliste in učinkuje v tem zmislu le dotlej, dokler ni to delavstvo dovolj zavedno in dovolj dobro organizirano; tedaj postane efekt na gospodarje nasproten, ker je večje množice delavcev tudi težje nadomeščati, velika podjetja pa navadno tudi težje za dolgo časa ustavljati.

Kapitalizem išče torej novih sredstev. Posebne organizacije nastanejo, ki se bavijo z najemanjem celih čet za razdiranje stavk. To delo olajšuje na eni strani nezavednost velikih delavskih mas, na drugi pa brezposelnost, katera v kapitalističnem sistemu nikdar ne mine. Brezposelni proletariat je rezervna armada kapitalizma, kateremu napravlja sicer tupatam kakšne malenkostne sitnosti, ki pa izginejo v pričo velikega dobička, ki ga ima od nje.

Zavedno delavstvo mora gledati, da zmanjša to nevarnost in jo sčasoma odpravi. Prvo je, da se skrči brezposelna armada. Vposleni proletariat zahteva skrajšanje delovnega časa. Bojišče se s tem razširja. Delavstvo zmaga tuintam, ali uspeh zmaga nima večne vrednosti, kajti novi tehnični izumi pomečejo zopet nove trume delavcev v industrijalno rezervo. Razun tega iščejo kapitalisti nove metode, da si kljub skrajšanju delovnega časa prihranijo nastavljanje novih delavcev. Tako se vpeljujejo v obratih vsakovrstni "znanstveni sistemi dela", ki gredo v kapitalistični družbi le za tem, da se delo čim intenzivneje izkoristi.

Delavska organizacija je prisiljena, da se bavi zopet s takimi novimi problemi, da more odbijati nove vrste napadov. Medtem gledajo tudi kapitalisti, da pomnožujejo svoja sredstva. Zoper stavke postavljajo silo. Ne le stavkokaze, ampak tudi provokaterje in pretepaše organizirajo, imenujejo jih čuvaje imetja, ali defenzivne pretveze zakrivajo le ofenzivne namene.

Razmerje med kapitalističnim in delavskim razredom se tako bolj in bolj ostri in boj sili v odločitve.

Noblove nagrade.

Letoŕnjno Noblovo nagrado za literaturo je prejel ŕpanski dramatik Jacinto Benavente, ki se je s svojimi izvrstnimi deli proslavil na literarnem polju. Zadnje leto jo je prejel francoski pisatelj Anatole France. Nagrada znaša nekaj nad \$30.000.

Noblovo nagrado za naravoslovje je za leto 1921 dobil profesor dr. Albert Einstein (Nemčija), ki je v znanstvenih krogih poznan vsled svoje teorije o relativnosti, in nagrado za leto 1922 pa dobi profesor Niels Bohr v Kopenhagenu.

Alfred Nobel, ustanovitelj tega fonda za nagrade, je bil rojen l. 1833 v Stockholmu na ŕvedskem. Umril je leta 1896. Njegov oče je imel tvornico nitro-glicerina. Sin Alfred je z eksperimentiranjem v očetovi delavnici iznašel proces za izdelovanje dinamita. Iznašel je tudi brezdimni smodnik in več vrst drugih razstreliv. Njegove iznajdbe so mu prinesle veliko bogastvo, za kar se je imel največ zahvaliti militarizmu.

Alfred Nobel je izprevidel, da podpiranje militarizma ni sredstvo, ki bi pospeševalo civilizacijo, zato je podpiral kulturne ustanove in ob svoji smrti je zapustil vsoto nad \$9.000.000, iz katere se vsako leto izplačuje po pet nagrad najzaslužnejšim ljudem na polju znanosti, in sicer eno za najvažnejšo iznajdbo v fiziki, drugo v kemiji, tretjo v fiziologiji ali medicini, četrto za literaturo in peto za najzaslužnejše delo v prid miru tekom leta. Tako je Nobel, ki je prišel do bogastev z izdelovanjem razstreliv, ki gotovo niso služila niti od daleč toliko miru kakor vojni, določil tudi mirovno nagrado. Do leta 1914, ko je pričela svetovna vojna, ni niti eden Nemec iz Nemčije prejel Nobelove mirovne nagrade. Nagrade določa ŕvedski parlament s sodelovanjem posebnega odbora, oziroma odborov, katerih naloga je zasledovati vse aktivnosti na znanstvenem, literarnem, fizioloŕiinem in v drugih vedah.

SEMINTJA.

Nova igra v stari obliki. — Konferenca v Parizu. — Orgije tigrov in posledice. — Za varovanje ameriških institucij. — Novi politični jetniki. — Wilsonova zmota. — Kaj je justica?

Anatolska Turčija je premagala Grke, se postavila po robu zavezniškim imperialistom, jih prisilila razveljaviti sevreško pogodbo, dobila Carigrad in del bivše evropske Turčije, odstavila sultana, proglasila parlament za najvišjo oblast, imenovala novega kalifa, in ko je storila vse to, jo poslala svoje zastopnike na konferenco v Lausanne, ŕvica, da sklene z zavezniki novo mirovno pogodbo. Razun zavezniških diplomatov so tam ameriški "opazovalci", delegacija sovjetske Rusije in zastopniki drugih držav. Ta konferenca za "mir", za rešitev problema Dardanel, meje med Grško in Turčijo, se suče največ okoli petrolejskih vrlecev in rudnikov v Turčiji. Evropske države, Amerika in Japoniska se kosajo za koncesije, toda le navidezno. Resnična tekma za koncesije se vrši med Anglijo, Zedinjenimi državami in Francijo, ki pa je bolj v ozadju. Drugi so samo "opazovalci", ki se nagibajo pri mešetarenju sedaj na to, sedaj na drugo stran, katera jim več obljubi. Nova igra v stari obliki.

Zedinjene države so po svojih "opazovalcih" sporočile konferenci, da zahtevajo v Turčiji politiko odprtih vrat, da se s tem varujejo interesi Zedinjenih držav. Angleški kapitalisti zahtevajo od svoje delegacije, plačana od angleških davkoplačevalcev, da mora voravati interese Anglije v Mali Aziji. Mussolini rentiči, pa ga nihče ne posluša. Pašisti ne morejo terorizirati konference v Luzani. Francija intrigira po stari navadi. Rusi podajajo izjave, kakor v Genovi. Turki se boje, da so bili na bojiščih srečnejši, kakor bodo na "mirovni" konferenci v Lozani. Stambulinski, ki ne zna ne francoski in ne angleški, zahteva za Bolgarijo izhod v Egejsko morje. Venizelos protestira, jugoslovanski Ninčič skuša delati važen obraz, Romunija išče žaslombe za slučaj, da bi se Rusija domislila vprašati za Besarabijo. Konferenca bi lahko končala s svojim delom v nekaj dneh, če bi bil njen namen vspostaviti v prizadetih krajih pravičen mir. Ampak gre se za interese angleških, ameriških in francoskih "državljanov", gre se za delitev plena. Kdo so ti državljanji? Oljni trusti, jeklarski trusti, rudniške družbe in tako naprej. Ti predstavljajo takozvane "ameriške", "angleške" in "francoske" interese. To je, kar imenujemo kapitalizem. In ti interesi so kapitalistični interesi. Radi njih se vzdržujejo ogromne armade in mornarice, radi njih se vodi propaganda za "pripravljenost".

Georges Clemenceau, "tiger" Francije, potuje po Zedinjenih državah in kliče ameriško ljudstvo, naj poseže v evropski ekonomski in politični kaos ter pomaga pri rekonstrukciji. Na kakšno ljudstvo apelira Clemenceau? Kamor pride, ga sprejmejo visoki vladni uradniki in generali, stanuje v hišah milijonarjev, govori v izbrani družbi iz višjih "400", in napada Nemčijo, v kateri vidi neprestan strah za varnost

Francije. V Chicago je prišel "tiger" zadnji ponedeljek. Pozdravili so ga general Pershing, člani trgovske komore, čikaški župan in drugi visoki gospodje. Potem so mu priredili parado. Vojaki, godbe, zopet vojaki, policija, gospoda v limosinih, to je bila "parada". V terek je govoril v opernem gledališču. V ložah je sedela sama višja gospoda, ameriško "dolarsko plemstvo", v parterju pa manj premožni, manj prominentni "stoprocentni" patriotje. Clemenceau čuti, da se spodjedajo versaillskem umiru tla, da se bo zgodilo z njim isto kakor s sevreško pogodbo, pa išče zaveznikov v Zedinjenih državah.

Versaillski mir je odgovoren za ekonomsko anarhijo v Evropi, ki je pognala ljudstvo vseh evropskih držav več ali manj v bedo. Kakšne posledice je prinesel Evropi francoski "tiger" in tigri drugih dežel, ki so kakor pravi tigri trgali vojni plen, slika ameriškega ljudstvu, tisto ki ga hoče poslušati, Jean Longuet, član francoskega parlamenta, vodja socialistične stranke v Franciji, eden izmed številnih Francozov, ki se bore za zrušenje versaillske pogodbe. Tako sta v Ameriki danes zastopane dve Franciji, Francija bodočnosti, ki jo reprezentira Longuet, in Francija preteklosti, ki jo predstavlja Clemenceau.

V Parizu se vrši mednarodna medicinska konferenca. Vse dežele so zastopane, tudi sovjetska Rusija in Nemčija. Za človeštvo je veliko važnejša, kakor konferenca diplomatov v Lozani, dasi se o prvi ne piše mnogo. Znanost dela brez hrupa. Sklicana je bila od Lige narodov. Gre se največ za izenačenje meril v medicinskih vedi; v vseh deželah bi morale biti enake in konferenca bo napravila potrebne korake, da bodo izenačene. Vrše se diskuzije, kako iztrebiti in omejiti razne kužne bolezni in pri tem je treba mednarodne kooperacije. Kolera v Indiji, ali v Rusiji, ali na Kitajskem, pomeni nevarnost za zdravje ljudstva vseh drugih dežel. In edina praktična pot za povzdigo ljudskega zdravstva je mednarodna kooperacija. Socializem koncem konca vendar ni tako napačen, kakor ga slikajo ozkosrčni šovinisti, ki so si podobni kakor lasu, v vseh deželah. Edino kooperacija, prijateljska, medsebojna pomoč, je sredstvo, ki bo *CIVILIZIRALO* civilizacijo.

Ameriške institucije so obvarovane. Število članov bivše komunistične delavske stranke je za zidovi jolietске ječe in svoboda Zedinjenih držav je s tem rešena. Vsa legalna pota, da se spremeni sodni pravorek, so bila izčrpana, in krivci so bili poslani v ječo. Kaj so zakrivil? Nič drugega, kakor da so nasprotno kapitalističnemu redu in propagirali boljšega. William Bros Lloyd, eden izmed obsojencev, je pred odhodom v ječo dejal, da je njihov edini prestopke nerodna taktika. Pametno priznanje.

Med novimi političnimi jetniki so uredniki, odvetniki, delavci in en milijonar, Bros Lloyd. O slednjem je imelo časopisje cele kolone poročil — ker je milijonar. Druge so komaj omenjali. Amerika ima rešpekt pred milijonarji, četudi je milijonar komunist.

Podoben proces, kakor svoječasno v Illinoisu proti sedaj zaprtim članom prej omenjene stranke, se vrši sedaj v Michiganu. Skupina ljudi je zborovala zadnje poletje nekje v Michiganu, prišli so agentje tajne službe, polovili nekaj zborovalcev in temu je sledil sodni proces. Tudi država Michigan se boji za ame-

riške institucije, pa je njena legislatura sprejela protisindikalistični zakon. Ko ga je sprejela, je popolnoma pozabila na konstitucijo Zedinjenih držav, v kateri se govori o pravici govora, zborovanja in tiska. Razni reakcionarni zakoni, sprejeti v legislaturah nekaterih držav ameriške Unije, in zvezini sedicijski zakon, so poteptali konstitucijo v točkah, v katerih se govori o pravicah vseh državljanov. Kdo torej ruši ameriške institucije? In kaj so te institucije? Da, to je vprašanje! Gospodje, ki sprejemajo drastične zakone za zatiranje delavskega gibanja, imajo za ameriške institucije jeklarski trust, mesarski trust, Rockefellerjev trust in druge truste. To so institucije, ki jih VARUJEJO.

"Postavodajalci", ki mislijo, da še more s sodišči in ječami zatreti ideje, da se more preprečiti razvoj ali ga zaustaviti, bi lahko listali malo nazaj po zgodovini. Našli bi, da so tekom vsega časa zgodovine človeštva bili poskusi zaustaviti razvoj, da so vladodržci vseh časov z najdrastičnejšimi sredstvi varovali svoje "institucije". Ne bilo bi jim treba iti daleč nazaj. V carizmu bi našli zgovorno sliko.

Na letošnji dan obletnice premirja je dejal Woodrow Wilson v svojem govoru, "da je bila Amerika vedno borilka za pravico in bo vedno stala na stališču pravice . . ." Morda je Wilson verjel, kar je govoril, mora ni. In končno: Kaj je "pravica"? Debs je bil v zaporu v imenu pravice. Ječe se napolnjujejo z novimi političnimi jetniki v imenu pravice. Ako bi ti delil pravico, kako bi jo delil? Če bi imeli katoličani v Zedinjenih državah odločiti, katere organizacije naj obstoje naprej in katere ne, kateri listi naj še izhajajo in kateri ne, kako bi oni izrabili to "pravico" in kako bi jo delili drugim? Kako bi delila pravico Ku Klux Klan, če bi postala vladarica Zedinjenih držav? Kako razume justico Ameriška legija?

Justice v pravem pomenu besede ni. Pravico ima v zakupu tisti, ki je močnejši, torej tisti ki vlada in jo tolmači v svojem razsojanju in obsojanju tako, kakor se zdi njemu najprimernejše. Današnja justica je brutalna in zato ne more biti justica. Pravica zavлада, kakor bodo ljudje pravični drug do drugega. Če se ozrete v justične procese zadnjih tisoč let, v justične umore srednjega veka, v staro justico fevdalne družbe, v kateri je imel vsak plemenitaš pravico biti sodnik in rabelj po svoji volji, ako gremo še dalj nazaj v justične umore na debelo, vidimo, da smo v justici toliko napredovali, kolikor je človeštvo napredovalo v pravičnosti drug do drugega. Ni veliko, ampak nekaj je vendar, majhen korak v enem tisočletju. Skušaj biti pravičen napram sebi in napram *DRUGIM*, ne goji maščevalnih čutov, skušaj kooperirati z *VSEMI* v prid *VSEH*. To je formula, ki nas bo privedla v sistem justice, ki bo v resnici pravična. Justica v družabnem sistemu, ki podpira in protektira izkoriščanje ogromne večine in prid malega števila privilegirane sloja, ne more biti pravična.

Kulturni in gospodarski napredek človeštva temelji na znanju. Brez znanja ni napredka. Proletariat se osvobojuje suženjskih spon polagoma in v toliki meri, v kolikor napreduje v znanju. Slovenski delavci, čitajte Proletarca in socialistične knjige in brošure, kajti s tem pomagajte sebi in splošnosti do reorganiziranja družbe na temelju pravičnosti.

Jean Longuet in Eugene V. Debs pred čikaškim delavstvom.

Že dolgo ni bilo v Chicagi tako veličastnega zborovanja, kakor je bilo v nedeljo 26. novembra v Ashland Auditoriumu, na katerem sta nastopila sodruga E. V. Debs in Jean Longuet.

Dvorana je bila otvorjena eno uro pred pričetkom shoda. Škod bi se imel pričeti ob 2. Ob pol treh so množice še vedno pritiskale v dvorano, ki je bila že natlačena. Dvorana ima okoli 4.000 sedežev, udeležencev pa je bilo nad pet tisoč. Nad tisoč ljudi je moralo stati, in ako bi bilo še za nekaj tisoč ljudi več prostora, bi ga še primanjkovalo.

„Chicago Tribune“, ki socialistom ni niti najmanj prijazna, piše o tem shodu:

„Več ko pet tisoč ljudi je napolnilo v nedeljo popoldne Ashland Auditorium, da pozdravijo socialističnega voditelja Eugene V. Debsa. Mnogo tisoč drugih, ki niso mogli v dvorano, so ostali zunaj in zahtevali, naj se jim govori na ulico.“

Shodu je predsedoval sodrug William Cunea, ki je bil svoječasno izvoljen za državnega pravdnika v okraju Cook na socialistični listi, pa mu je kapitalistična mašinerija pri štetju glasov ukradla mandat in ga dala svojemu pristašu.

Ko je prišel v dvorano Jean Longuet, ga je množica burno pozdravila. Cunea je imel kratek nagovor, predstavljal Longueta in nato naznanil, da bo zapel pevski zbor „Freiheit“ Internacionalo. Operne selekcije je pel Mark Oster, član čikaške opere.

Med tem je prišel v dvorano Debs v spremstvu sodrugov in strežnice. Ko ga je občinstvo ugledalo, mu je napravilo ovacijo, tako prisrčno, kakor jo morejo napraviti le sodrug in sodruginja do sodruga, ki je vse svoje življenje posvetil boju za pravice trpečega ljudstva. Debs je star že 67 let, in dasiravno ga je dolgotrajni zapor zelo izmučil, je za svoja leta vendar še čil. Odkar je bil izpuščen iz ječe v Atlanti, ni še nastopil na shodu. Zadnje nedeljo je prvič javno nastopil, odkar ga je koncem leta 1918 obsodila brutalna kapitalistična justica na deset let zapora. Ovacija je trajala več minut. Ljudje so stali na stolih, plaskali, ga glasno pozdravljali in marsikdo je imel solzne oči. In Debs se je smehljaj, tisti dobrosrčni smehljaj, ki je poznan tisočim in tisočim delavcem širom dežele.

Govoril je kake pol ure. Njegov glas ni več tako močan, kakor je bil pred odhodom v ječo. Debs se je šele zadnje čase toliko okrepil, da je bil v stanju priti na shod. Nahaja se v sanatoriju pod zdravniško oskrbo. Njegovo spremstvo je dobilo od zdravnikov nalog, naj pazi, da ne bo šel preko svojih moči. Ko je bil shod končan, so ga obkolili prijatelji na odru, pred odrom pa se je rinilo več sto ljudi in želeli seči Debsu v roke. On jim je hotel ustreči, prerinil kordon, ki ga je oklepal, se smehljaj in plakal, segal v roke tistim katere je mogel doseči, dokler ga ni spremstvo odtrgalo stran in ga porinilo nazaj na sredo odra.

V svojem govoru je izjavil, da je ravno tak nasprotnik vojne kakor je bil, ožigošal je Wilsonovo politiko in brutalnost njegove administracije, in bičal, kakor zna bičati on, današnjo administracijo, ki drži v zaporu osemindeset oseb še izza vojnega časa, ker so se drznili povedati svoja poštena mnenja o vojni in o kapitalističnih grabezih. Pozival je delavstvo na obrambo za osvoboditev teh političnih jetnikov in na boj proti illinojskim in michiganskim sodiščam, ki hočejo polniti ječe z novimi političnimi jetniki.

Ob zaključku govora je pozdravil v imenu socialistične stranke Jean Longueta, ki je prišel iz Francije, da pove ameriškemu delavstvu, kaj je napravil imperialistični „mir“, sklenjen v Versaillesu, z Evropo.

Predmet Longuetovega govora je bil „Evropa po vojni“. Prišel je v Ameriko, da govori ameriškim delavcem in jim pove, kaj je napravil kapitalizem s svojo imperialistično vojnjo z evropskimi in drugimi narodi. Razun njega se nahaja v Zedinjenih državah še en drug Francoz, oče Versailleske „mirovne“ pogodbe, Georges Clemenceau, ki nastopa pred ameriško birokracijo in denarno gospodo, katero ključa na pomoč za ohranitev sedanjega družabnega reda. Longuet ga je pred par tedni pozval na debato, katere predmet bi bil versailleska pogodba. Ampak Clemenceau je odvrnil, da je prišel v Ameriko govoriti pred Amerikance, ne pa debatirati s Francozi. In vendar bi bila debata med njim in Longuetom pred ameriško publiko, in iz te debate bi ameriško ljudstvo najlože razvidelo, koliko gorja je prinesel evropskemu ljudstvu imperialistični mir, za katerega se navdušuje Clemenceau. Prav radi tega je Clemenceau odklonil debatirati.

Longuet govori dobro angleško, toda množica je bila prevelika, da bi ga mogla vsa razumeti. Govori namreč angleščino s francoskim naglasom, in tako so ga dobro razumeli le tisti, ki so bili bolj v bližini. Longuet je zelo dober govornik, velik mislec, in kakor je dejal o njem Debs, ne izprosen v borbi proti kapitalizmu.

Zvečer se je vrnil v Douglas Park Auditoriumu banket, kjer je ožja družba sodrugov pozdravila Longueta in Debsa v svoji sredi.

Socialistična stranka je pozvala Longueta na govorniško turo po Zedinjenih državah že pred dvema leti in Longuet se je pozivu odzval. Ko je bil pripravljen na odhod, so mu oblasti odrekale potni list, katerega ni mogel dobiti do zadnjega časa. Ko bi bil reakcionar kakor je Clemenceau ali kak protiruski propagator, bi bil sprejet od stoprocentnih ameriških patriotov z odprtimi rokami.

Ampak Longuetu ni za tako tovarišjo in to je povedal tudi na nedeljskem shodu. On je delavski borec in njegova družba je delavska družba.

“Rop narodnega denarja”.

Kaj je narodni denar? Po mnenju g. Pirca, ene najjalostnejših in najnižkotnejših kreatur na slovenskem časnikarskem polju v Ameriki in najbrž povsod drugod, je narodni denar „miljanski fond“ J. R. Z. Pri tem misli, da je on in njegova kompanija „narod“. Vladni statistični uradi izdajajo poročila o stanju narodnega bogastva v Zedinjenih državah. Narod, prebivalstvo republike, pa v resnici ne poseduje tega bogastva, ampak le mala skupina ljudi, kapitalistični razred. Ta razred misli o sebi, da je „narod“, še več, da je „evet naroda“. Tak „evet“ naroda je tudi Pirc.

Ako imaš opraviti z gentlemanom, boš občeval z njim po gentlemanško. Z dostojnim političnim nasprotnikom lahko dostojno polemiziraš. Če je tvoj nasprotnik lump, ga je najpametnejše ignorirati. In Pirc je lump, lump raditega, ker je navaden lažnik, ker vara publiko — le da je publika k sreči toliko pametna, da se je Pircev že otrsela.

Pirc ima list, ki ga vzdržuje s prispevki ljudi, kakoršen je sam. Prodan je sovražnikom delavstva in ljudske prebujanja, in ker ti ljudje, ki ga podpirajo, ne znajo slovensko, tudi ne vedo, da jih Pirc blufa in zato ga nadalje podpirajo. Naročnikov nima, razun malega kroga v Clevelandu. Ker jih nima, tudi ne zasluži nikakega vpoštevanja.

Vseeno se lahko napiše nekaj besed o ropu narodnega denarja. V času, ko je Pirc priobčil članke z gorajšnjim naslovom, so prišla v ameriške liste ponovna poročila o velikanskih graftih vojnih profitarjev, katere je protežirala demokratska administracija v Washingtonu. In Pirc je agitator stranke, ki je ukradla ameriškemu ljudstvu več milijard dolarjev in napravila 30.000 novih milijonarjev ter neizmerno obogatila prejšnje. Kaj pravi Pirc o ropu, ki se je vršil pod protekcijo njegove stranke? Pri vojnih naročilih je bila vlada "ogoljufana" za milijarde dolarjev. Vojni tajnik je bil takrat mož, katerega protekcijo uživa tudi Mr. Pirc. Kamor se človek ozre po deželi, povsod korupcija, rop na debelo, ki ga vrše kapitalistični grabeži pod protekcijo lumpov, ki se nazivajo "demokratska" in "republikanska" stranka.

Ti roparji so napovedali delavstvu boj. Lotili so se premogarjev, železničarjev itd. Kje je stal Pirc? Na strani pijavk! Stavko lastnih rojakov je skušal zatreti s tem, da je vabil skebe v collinwoodske železniške delavnice. Plačan je bil zato! In plačan je bil za oglašanje kapitalističnih kandidatov, raditega mu ni treba "fehtati" med delavci, kateri bi mu tako ničesar ne dali, razun brece, katere je bil že davno deležen.

Malo ljudi med ameriškimi Slovenci je igralo med vojno tako žalostno vlogo, kakor Pirc. Rinil se je v ospredje z denunciacijami. Delavec, ki toži pri bosu svojega sodelavca, je umazan, nizkoten tvor. Narodni "voditelj", ki se bori proti svojim nasprotnikom z denunciranjem v času vojne furije, je še nižji tvor.

Pirc je bil med prvimi, ki je pričel delovati za velesrbsko monarhijo. Sedaj je ta monarhija tu — in Pirc previdno molči. Kolikor je mogel dobiti iz Krfa, je že dobil. Koliko je bilo, se ne ve. Gospodje, ki so delili nagrade, niso objavljali števil.

Med vojno so pod krinko "narodnih svetov", "lig", "zvez" in tako naprej terorizirali naše ljudstvo in izvajali pod različnimi pritiski denar in žepov slovenskih in drugih jugoslovanskih delavcev. Imeli so cele štabe gospodov z visokimi plačami. In vsi so bili agentje Pasičeve klike in drugih gospodarjev. Eden glavnih lakajev te nizkotne denuncijantske bande je bil Pirc. Računov niso objavljali, kar se popoinoma ujema s karakterji, ki so imeli pri trošenju glavno besedo. Tistega denarja, ki ga je trošil štab "gospodov", v katerih službi je bil Pirc, je bilo ogromne vsote, in bil je NARODNI denar. Kako so potrošili denar, nabran od ljudstva direktno ali indirektno, niso ljudstvu nikdar sporočili. In tudi NIKDAR ne bodo, ker bi poročilo jasno prikazalo ROP narednega denarja.

Spomnite se raznih žonglerjev, ki so potovali po Ameriki v vojnem času in grozili našim delavcem z interniranjem, ako ne bodo posečali njihovih shodov, prispevali v njihove kase in pristopali v njihovo organizacijo, ki so jo rabili zato, da so se po pavje bahali pred vlado. Komedijanti so igrali vloge narodnih predstavnikov! Ni treba, da bi jih tu našteval. Sami se jih spomnite. Blufali so governerje, člane kabineta, urednike kapitalističnih dnevnikov in revij, češ, glejte, koliko štejemo! Ves narod je za nami!

Tako so se našli mali in veliki tatovi, mali in veliki žonglerji v bratskem objemu in varali svet, okradli narode za milijarde in milijarde dolarjev in ga po vojni pahnili v največjo bedo.

Jugoslavija je danes taka kakršno je Pirc in njegova banda hotela, če je sploh kakšno hotela! Kadar bo hotel drugačno bo moral postati socialist, ne žonglerski socialist, kakršnih se je po vojni vse polno pojavilo, ampak socialist po prepričanju. Ker Pirc in njemu podobni prepričanja nimajo, bodo ostali navadni lakaji kapitalističnih roparjev, navadni špijončki in denuncijantje, repek na kapitalističnem prascu.

Vsak človek ve, da se s šestdeset tisoč dolarjev ne more kupiti republiko. Za vsako propagando so potrebna gmotna sredstva, kajti v današnjem sistemu ni mogoče drugače. Sedaj pa pomislite: Kolikokrat je bilo tistih \$60.000 razdeljenih! "Miljanski fond" je kakor zlat studenee, v katerega se natekajo vedno novi milijoni. Drugače si je nemogoče tolmačiti, od kje naj dobe denar tisti, ki posegajo že nekaj let v ta fond.

Zakaj je bil nabran ta fond? Kdor ni zaslepljen od huj-skačev, ve, da se je s tistim fondom pomagala širiti propaganda za ustanovitev take države na Balkanu, v kateri bi bilo ljudstvo odločilna sila, v kateri bi imeli vsi narodi nemejeno priložnost za kulturni razvoj, v kateri bi bili ljudski interesi prvi in zadnji. Da ni take Jugoslavije, ni kriv milijanski fond, ne ameriški slovenski in drugi jugoslovanski delavci, ampak tisti žonglerji, ki so za judežev belič pomagali pogrezajočim monarhistom in zrahljanemu kapitalizmu nazaj v sedlo. Ti so ravno toliko odgovorni za mizerijo, za krvolitja, za justične umore in druge brutalne čine vladajočih kast, kakor vlade same.

Kdo je prispeval v dotični fond? Pirc? Rev. Zakrajšek? Ali tisti duhovniki, ki so se takrat pobratili s Pircem in skupaj denuncirali poštene delavce? Na to vprašanje lahko vsak sam najde odgovor.

"Proletarec" je list, ki ga Pirc v svoji prostituirani fliki ne more hvaliti. Kakor hitro bi pričeli Pirc in drugi njegovi pajdaši hvaliti ta list in agitirati zanj, bi bil za poštene delavce čas, da mu obrnejo hrbet. Dokler pa ga bodo napadali, denuncirali njegove urednike, iskali potov, kako bi ga zadavili na sodiščih, dotedaj pa je dolžnost zavednega delavstva, da mu stoji ob strani. "Proletarec" ni privatna svojina. Pirc trdi da je, da si ve da ni, in je radi tega zaveden lažnik. Tak lažnik je lump ker ve da laže. On ve, da niti ena oseba pri Proletarcu ne vleče kakih osebnih koristi, kajti toliko se je že davno informiral. V svojem besnem zaletavanju, ki je koncem konca podobno le zaletavanju in lajanju malega psička, pada po osebah in jim očita koristolovstvo in tatvine. In nikjer na svetu ni večjih koristolovcev, večjih tatov, kakor so v strankah, katerih pristaš, četudi za denar, je Mr. Pirc.

Pirc plaka nad bedo stavkarjev! Silno so mu pri sre. Ampak ko bi Pirc mogel pomagati premogovski baronom in železniškim družbam, bi jim preskrbel toliko skebov, kolikor bi jih potrebovali. Ker pa tega ne more, je včas v strahu za tistih 180 naročnikov ki jih še ima, in pa za podporo, ki jo dobiva od ljudi "zgoraj".

Kolikšna vsota bi bila potrebna, da bi se olajšala beda v stavkovnih okrožjih? Noben "miljanski fond" ne bi izbrisal bede, ki jo je povzročila kapitalistična kasta v svojem boju proti ameriškemu delavstvu tekom preteklega poletja. Mi vodimo boj proti tej kasti, Pirc jo podpira. Mi pripovedujemo delavstvu o kapitalističnih ropih, ki presegajo milijarde vrednosti, Pirc o njih molči. In ker služi kapitalizmu, je njegov smoter pomagati izkoriščevalcem in zavajalec ovirati socialistični tisk, ga blatiti pred neuko maso in prikazovati poštene ljudi za tatove. Tak je kapitalističen način boja.

Nihče ne bi rajše pomagal izstradanemu delavstvu v dolgotrajnih stavkah, kakor zavedni delavec. Saj drugi tako ne pomagajo. In od kar obstoji ta list, je bil vedno med prvimi v akciji za odpomoč stavkarjem. Največja pomoč delavstvu pa je prava vzgoja, socialistična vzgoja! Kajti, dokler ne bo delavstvo zavedno, dokler bo pripravljeno trpeti sistem kakršnega zagovarja plačanec Pirc, bo med ljudstvom vladalo pomankanje kljub bojem za povišanje plač.

Na milijone delavcev je bilo tekom poletja vposljenih, toda gmotno so bili vendar toliko izčrpani, da tistemu delavstvu, ki je bilo na stavki, niso mogli nuditi izdatne

pomoči. Zavedni delavci in unije zavednih proletareev so pomagale kolikor so mogle. Ampak razredno zavedni delavci morajo tudi skrbeti, da ne izgube svojega najboljšega orožja, svojih organizacij in svojega časopisa. Pravi boji so šele pred nami, in tega se zavedajo naši sovražniki. Zato tolikšni naporji za uničenje in oslavljenje delavskih organizacij in časopisa.

Dokler je eno gibanje pošteno, ima knjige otvorjene, in vsakdo ima vpogled v račune. In kakor koli kriče nasprotniki, kakor koli brizgajo gnojnice iz svojih lažljivih ust, vendar nikoli ne povedo, kaj je kdo ukradel, kje in kdaj. Za tiste, o katerih bi lahko povedali, so pa njihovi pri-staši.

Boj, ki ga vrše naši nasprotniki, je umazan boj. In kar je glavno, oni vedo, da je umazan. S takimi nasprotniki ni mogoče ravnati drugače, kakor da se jim vrže njihova lastna gnojnica nazaj v obraz. Nas se ne more prijeti. Zato jim jo vračamo.

F. Z.

Državljanom v Illinoisu.

Dne 12. decembra se bo vršil v državi Illinois referendum o novi illinoiški konstituciji. Tisti, ki so jo skovali, hočejo, da ljudstvo glasuje za sprejem tega dokumenta, ki daje državo še bolj v klešče privatnim interesom kakor je bila dozdaj.

Ljudstvu, ki ima glasovati o nji, je dano na izbe-ro samo dvoje možnosti; ali glasovati za tako kakršna je, ali pa proti. In ker druge možnosti ni, naj ljudstvo GLASUJE PROTI SPREJETJU TE KONSTITUCIJE.

Konstitucija za Illinois, katere je sedaj v veljavi, je bila sprejeta leta 1870. Takrat je imelo ljudstvo pri-liko izbirati med devetimi različnimi propozicijami, izmed katerih je lahko ene zavrglo in druge sprejelo. Sedaj ni take možnosti. Glasovati moreš le o eni sa-mi propoziciji, in to za ali proti. DOLŽNOST illinoi-ških delavcev je, da glasujejo PROTI v svojem last-nem interesu.

Leta 1919 je sprejela illinoiška legistlatura pred-log za sklicanje konstitucionalne konvencije, ki naj bi spremenila ustavo države Illinois, da bi odgovarjala današnjim potrebam dežele. Dne 4. novembra 1919 so se vršile volitve delegatov za konstitucionalno kon-vencljo. Privatni interesi so vedeli kaj hočejo; orga-nizirali so svoje politične mašine in radi politične ne-vednosti ljudstva uspeli pri volitvah in tako je prišla na to konvencija večina delegatov, ki so bili v službi denarne gospode. Mala manjšina progresivcev se je sicer upirala, toda je morala kmalo podleči in večina je izdelala novo ustavo, ki se jo brez pretiravanja lah-ko prišteva k najreakcionarnejšim dokumentom, ki so ali so bili v veljavi.

Po novi illinoiški konstituciji se daje vso moč il-linoškemu vrhovnemu sodišču, ki bi sestojalo iz de-vetih sodnikov. Delavstvu menda ni treba šele pripo-vedovati, kako nevarnost tvorijo zanj sodišča, ki niso nikomur odgovorna. Tudi v drugih ozirih je nova kon-stitucija vseskozi protiljudska in je tako spretno se-stavljena od kapitalističnih advokatov, da v frazah iz-gleda vsaj tu in tam kot dokument, varujoč interese ljudstva, v resnici pa je kopa točk, na katere bi se opi-rali privatni interesi v boju proti delavstvu. Tak do-kument se mora zavrniti sedaj, ko je ČAS zato.

Če bo sprejet, in sprejet bo ako ne bodo volilci iz-vršili svoje dolžnosti, bo ostal v veljavi. Proces za pre-drugačenje ustave potem ko bi bila ta enkrat sprejeta, je tako težaven, da bi bili vsi naporji za več let brez-

uspešni. Da se nakane privatnih interesov prepreči, je treba na dan volitev dne 12. decembra glasovati proti sprejetju nove ustave.

Proti sprejemu te ustave so se izrekle socialistična stranka v Illinoisu, Illinois State Federatin of Labor, ki je na svoji zadnji konvenciji sprejela dolg memo-randum, ki razgalja ta dokument, nadalje vse večje delavske organizacije v Illinoisu, progresivni in de-lavski listi, Hearstovi dnevnik v Chicagi itd.

Illinoiško ljudstvo je torej dovolj opozorjeno. Vse, kar ima storiti, je iti dne 12. decembra na volišče in glasovati proti sprejemu nove ustave.

Higiena prehrane.

Prebavljanje hrane se ravna po kakovosti in ko-ličini hrane, po občem stanju telesa, po vrsti in na-činu, kako človek je, in po delovanju prebavil.

Kakovost in količina hrane sta za prebavljanje velikega pomena. Pokvarjena, prekomerna ali neza-dostna količina hrane vpliva nepovoljno na prebav-ljanje ter ga iznereja; sveža, okusna in čista kakor tudi zmerna količina pa provzročča, da se prebavlja hrana dobro.

Obče stanje organizma vpliva na prebavljanje za-to, ker nimata bolan in zdrav človek enake slasti do jedi in je potem tudi ne prebavljata enako.

Red in način, kako jemo, vpliva v marsičem isto-tako na mero prebavljanja. Iz nauka o opravlilih v te-lesu (fiziologije) izhaja jasno, da se najbolje prebav-lja in najmočnejše ukorišča hrana:

1. Če je človek s slastjo, ker se tedaj najmočnejše izločajo soki za prebavljanje.

2. Če je pogostejše, a v manjših količinah, da si ne preoblaga želodca.

3. Če se ne hrani z enakovrstno, zlasti ne z mes-no hrano, nego z mešano rastlinsko-živalsko in če daje na teden en, dva dni odmora prebavilom, uživanje postno hrano.

4. Če dela pred kosilom in večerjo telesno ali se giblje in če seda za mizo duševno in telesno izpočit.

5. Če ne pije vode pred jedjo in tudi ne med jedjo, nego šele po njej.

6. Če se ne razburja pred jedjo in med njo, nego se zabava z lahkimi in prijetnim razgovorom.

7. Če ni človek zadržan z obleko okoli vratu, prsi in pasu, ker se sicer ovira pravilni krvni obtok.

8. Če po jedi počiva, a ne da bi spal, ker spanje človeka leni, in če se neposredno po jedi izogiblje vsakega duševnega in telesnega dela. To je koristno zato, ker se s tem daje možnost, da je v prebavilih ob prebavljanju čim več krvi in se zaradi tega hrana laže prebavi. Spanje se priporoča slabotnim, malokrvnim in vohče oslabeлим ljudem.

Delovanje prebavil se ravna v prvi vrsti po tem, ali so usta v redu, odnosno ali so zobje čisti in zdravi.

Pri ljudeh, ki si ne čistijo ust, je med zobmi mnogo drobnih zaostalih delov hrane, istotako pa tu-di raznih drobnih glivic, ki se ne vidijo na prosto oko. Te glivice imajo to lastnost, da razkrajajo organ-ske snovi in se hranijo z njimi. Razkrajanje zaostale hrane v ustih je gnitje; glivice, ki ga provzročajo, pa so gnilobne kali ali provzročitelji gnitja. Ker je zob sam sestavljen iz organskih snovi, se to gnitje jako lahko razširi tudi nanj, čim se odrgne z njega lošč, ki ga čuva od zunaj. Zobna gniloba ali karies se spozna po slabem duhu iz ust, po bolečinah v zobeh, po vne-

tju čeljustnične kože, nadalje pogostoma po gnojenju čeljustnice in po otoku obraza. Da se preprečijo vsi ti pojavi, je treba: odpravljati zaostale drobne dele hrane med zobmi z zobotrebcem, ne močno zašiljenimi, da se ne poškoduje dlesni; izpirati usta vsako jutro in po vsaki jedi; čistiti zobe z lahko ščetko, kreda ali pasta. Razen tega se je treba izogibati naglih toplotnih izprememb v ustih in zato ne kaže uživati mrzlih jedi in pijač, precej nato pa gorkih in obratno, tudi ne rabiti močnih kislin in ne mehanično poškodovati zob, kakor n. pr. tretji orehe in druge trde stvari z zobmi. Da se o pravem času zapreči gnitje in izpadanje zob, se je treba javiti zobnemu zdravniku vsaj dvakrat na leto, da pregleda zobe.

Usta in zobje se morajo vzdrževati v higienskem stanju, ker so zobje prvi in najglavnejši pogoj za prebavljanje. Zdrav more biti samo, kdor ima zdrave zobe. Prof. Ewald pravi, da se "pričenja želodec zdraviti z zobmi."

Razen od stanja zob je prebavljanje v marsičem zavisno od želodčnočrevesnega dela prebavil. Ta del ovirajo v delovanju ter provzročajo v njem bolezni; kužna in pokvarjena hrana; prehlad trebuha in nog; prevezovanje trebuha, s čimer se ovira pravilni krvni obtok; mlahavost črevesnih mišic, ki nastopa zaradi uživanja enolične zlasti mesne hrane, pa tudi zaradi tega, ker se kdo izogiblje rastlinske hrane ter se nezadostno giblje. Mlahavost teh mišic provzroča težko in neredno izločanje izmetkov, zapeko, kakor tudi razširitve žil odvodnic zadnjega črevesa, ki pogostoma iztopajo iz čmara in krvavé. To so hemeroide (šulji, zlata žila). Mlahavost črevesnih mišic preprečujemo, ako uživamo rastlinsko hrano, si drgnemo trebuh in se gibljemo.

Dr. Vlad. Stanojevič.

LEV. N. TOLSTOJ:

Jetnik v Kavkazu.

Žilin je bil častnik v Kavkazu.

Nekoč je dobil pismo od doma. Mati mu je pisala: Stara sem postala in rada bi videla pred smrtjo še enkrat ljubljene sina. Pridi, da vzameš slovo od mene, in potlej nastopi v božjem imenu zopet svojo službo. Izbrala sem ti nevesto, modra je in dobra in ima nekaj posestva — morda se oženiš in ostaneš tukaj.

Žilin se je zamislil. V resnici, mati je postala slaba, je premišljeval; morda je ne vidim več. Hočem potovati; pa če mi bo nevesta všeč, saj se lahko tudi oženim.

Šel je k svojemu polkovniku, vzel dopust, se poslovil od tovarišev, kupil svojim vojakom štiri vedra žganja za slovo in se pripravil na pot.

Takrat je bila vojna v Kavkazu. Po dnevi in po noči so se godili na cestah napadi; komaj je bil zapustil kakšen Rus trdnjavo, so ga Tatarji ubili ali odgnali v gore. Zato je bilo ukazano, da ima dvakrat na teden oditi s trdnjave do trdnjave spreved pod eskorto: spredaj in zadaj vojaki, v sredi popotniki.

Bilo je poleti. Zarana v jutru se je bila zbrala zadaj za trdnjavo dolga vrsta vozov, eskorta je stopila ven, in odpravili so se na pot. Žilin je jahal, njegov voz s prtljago se je peljal v sprevedu.

Pota je bilo napraviti petindvajset verst (Ruska verst — 1067 metrov). Počasi se je pomikala karavana naprej. Zdaj so se ustavili vojaki, zdaj se je snelo kolo ali je obstal kak konj, tako da je vse čakalo.

Solnce je bilo že čez poldne in imeli so še-le polovico pota za seboj. Prah in vročina, solnce je pripekalo, in nikjer sence. Gola pušinja; nobenega drevesa, nobenega grma ob potu.

Žilin, ki je bil pojezdil naprej, je postal in počakal na vozove; za seboj je zaslišal trombo — torej zopet se ustavljajo! Tedaj je pomislil Žilin; ali ne bi bilo bolje, da jezdim sam brez vojakov? Pod menoj je dober konj, če me napadejo Tatarji — zpežim jim!

Ko je to prevdarjal, je prigalopiral k njemu drug častnik, Kostilin, s puško čez ramo, in rekel:

"Dajva jahati sama naprej, Žilin. Od lakote ne morem več prestajati, in tako strašanska vročina je . . . Srajco bi kar ožél."

Kostilin, debel mož, je bil ves rdeč v obraz, znoj je le tako lil z njega. Žilin je prevdarjal in dejal:

"Ali je puška nabita?"

"Nabita."

"Jahajva. Toda en pogoj: da ne prideva vsaksebi."

In jezdila sta naprej po poti, jezdila čez stepo se pomenkovala in se ozirala pri tem na vse strani. Daleč se je lahko videlo naokoli.

Komaj je prenehala stepa, je peljala pot med dvema gorama v sotesko. Tedaj je menil Žilin:

"Morava iti na goro in pogledati; drugače naju napadejo, nazadnje niti ne veva kako, z gore dol . . ."

Kostilin pa je odvrnil: "Kaj je tukaj treba gledati? Jahajva po poti."

Žilin ga ni poslušal.

"No," je dejal "počakaj trenutek tukaj spodaj, da pogledam zgoraj malo naokoli."

In pustil je konja na levo teči v goro. Bil je lovski konj, za sto rubljev ga je bil kupil žrebeta v čredi in ga sam izvežbal — naglo, kakor bi imel peruti, ga je nesel gor po strmini. Komaj je bil na vrhu, glej, v majhni daljavi pred njim so stali Tatarji na konjih . . . kakih trideset mož. Je videl to in je obrnil; tudi Tatarji so ga videli, zdrvil za njim, med diram jemali puške iz ovojev. S povešenimi vajeti je pustil Žilin teči konja in zaklical Kostilinu: "Puško v roke!" Konju pa: "Srčece moje, nesí me ven, ne spotakni se — če se spotakneš, tedaj sem izgubljen!"

Kostilin pa, namestu da bi počakal, je, čim je zagledal Tatarje, bežal proti trdnjavi, kar je le mogel. Zdaj od te, zdaj od one plati je udrihal po konju. Na prahu je bilo spoznati, kako je konj udarjal z repom.

Žilin je izprevidel, da stoji njegova stvar slabo — puška je proč, s sabljo samo se ne dá nič napraviti. Drvil je nazaj — še je menil uteči. Ali šest mož pridirja od strani, odrežejo mu pot. Njegov konj je bil sicer dober, ali oni so imeli še boljše konje. Zagrabil je za vajeti, hotel zopet obrniti, ali konj, enkrat v diru, je šinil naprej — naravnost nad sovražnike. Tatar z rdečo brado na sivem konju se je bližal. Režal se je in držal puško pripravljeno.

Poznam vas, vragi, si je mislil Žilin. Ako vjamemo koga živega, ga vtaknejo v jamo in ga bičajo. Živega me ne dobé . . .

Dasi ne krepke rasti, je bil Žilin pogumen mož. Prijel je za sabljo, izpustil konja naravnost nad rdečebredca in si mislil pri tem: ali ga pohodi moj konj ali pa ga posekam s sabljo.

Ni še bil prijahal Žilin do Tatarja, ko so strelili, oddani od zadaj, zadeli njegovega konja — z vso silo je udaril na zemljo in pal svojemu jezdecu na nogo.

Žilin se je hotel vzdigniti, a že sta sedela na njem dva teh smrdljivih Tatarjev in mu zvezala roke na hrbtu. Sicer se je iztrgal in se otresel sovražnikov, ali

še trije so skočili s konja in ga tolkli s puškinimi kopiti po glavi. Tedaj se mu je stemnilo pred očmi in omahnil je. Tatarji so ga zgrabili, mu z jermeni zadržali roke na hrbtu in naredili tatarski voz. Zbili so mu čepico dol, mu sezuli škornje, vse so prebrskali, vzeli denar, uro in raztrgali uniformo. Žilin se je ozrl po konju. Njegov ljubljenec, kakor je bil pal po strani, tako je še ležal in brcal z nogami; luknja mu je zevala v glavi in žvižgaje je vrela ven črna kri, škropila daleč v krogu prah.

Tatar se je približal konju in previdno snel sedlo. Ker je še vedno brcal, mu je z bodalom prerezal grlo. Sisknilo je iz vratu — telo je vztrepetalo . . .

Ko so bili Tatarji s konja vse pobrali, je rdeče-bradec zopet zajahal. In zdaj so posadili Žilina k njemu v sedlo; da bi ne pal, so ga privezali s pasom na onega hrbet — in hajd v gore.

Za Tatarjem je sedel Žilin, se gugal in omahoval. Pred seboj široki tatarski hrbet, kitasti vrat, in bleščeče se je oblila gladkoobrita glava. Žilina glava je bila hudo pobita, kri je ležala strjena nad očmi. In ni se mogel popraviti na konju in si obrisati kri. Tako močno sta mu bili zdrgnjeni roki, da ga je bolelo v ramah.

Dolgo so jahali od gore do gore, prebredli reko, dospeli na pot in jezdili naprej po dolini.

Kako rad bi si bil zapomnil Žilin pot — a njegove oči so bile zalepljene s krvjo in ni se mogel okreniti.

Začelo se je mračiti; prebredli so še eno reko; ko so prišli na široko skalo, se je zakadil dim, psi so zalajali — bili so v aulu (Izgovori a-úl, tatarska vas).

Tatarji so poskakali dol, tatarska dečad je letela vkup, se gnetla okoli jetnika, kričala, vriskala in luča vanj kamenje.

Razposajeno mladež je razpodil rdeče-bradec, ki je vzdignil Žilina s konja in z ukazujočim glasom nekaj zaklical. Nogajec je prišel, močno so mu stale kosti iz lic, nosil je samo srajco. Srajca je bila raztrgana, prsi gole. Rdeči mu je nekaj ukazal. Takoj je privlekel hlapec ploh za noge: dvoje hrastovih štorov z železnima obročema, na enem obročev kavelj in ključavnica.

Odvezala sta Žilinu roke, ga djala v ploh in ga peljala v zabojo, podoben svinjaku; pahnila sta ga noter in potem so se zaklenila vrata. Žilin se je opotekel na gnoj. Ležal je nekaj časa, potem je tipal po temi, da je našel najmehekše mesto, in se je ulegel.

Žilin je le malo spal. Noči so bile kratke. Skoz špranjo v lesu je videl, kako se je pričenjalo daniti. Trudoma se je vzdignil, se vlekel k steni in povečal špranjo.

V dolino je, kakor je zapazil skoz špranjo, peljala pot, na desno je stala kočja, dvoje dreves poleg nje. Na pragu je ležal pes, koza se je pasla s kozlički — migljali so z repki. Gledal je — po klancu gor je prihajala mlada Tatarica v pisani srajci brez pasu, v hlačah in škornjih, glavo pokrito s kaftanom in na glavi velik kovinast vrč z vodo. Težko mora nositi, sključeno hodi, na roki vodi majhnega obritega Tatarčka, ki je oblečen samo v srajčico.

Tatarica je šla z vrčem v kočjo, iz katere je stopil zdaj rdečebradec — v svilnati suknji, segajoči do kolena, za pasom srebrno bodalo, s čevlji na golih nogah, na glavi visoko črno kučmo iz ovčjega kožuha. Iztegal se je in zdehal, si gladil brado, postal nekoliko, zaklical nekaj hlapcu in šel naprej.

Dva fanta sta gnala konje napajat. Drugi teh paglavcev z obrito glavo, v srajci, brez hlač, so se zbrali,

se približali zaboju in vtikali suhe vejice skoz špranjo. Ko je Žilin zavpil nanje, so jo odkurili — njih naga kolena so se svetila.

Žilin bi bil rad pil, grlo mu je bilo suho. Zelel je, da bi prišel zdaj kdo k njemu. Čuj — nekdo odpira vrata.

Rdeči Tatar je vstopil, z njim drug Tatar, manjši, črnih las. Črne oči so se mu svetile, rdečeličen je bil, redko brado je nosil obstriženo; njegov obraz je izgledal veselo, vedno se je smejal. Oblečen je bil še boljše nego rdeči: našivi so krasili suknjo iz temnomodre svile, dolgo bodalo z dragocenim srebrnim držajem je tičalo za pasom; tudi šlape iz finega rdečega usnja so bile obšite s srebrom; čez nje je imel obute debele čevlje. Na glavi mu je sedela visoka kučma iz bele ovčje kozuhovine.

Rdeči Tatar je godrnjal nekaj, kakor bi se kregal, obstal na pragu, se naslonil na vrata, se igral z bodalom in pri tem škilil kakor volk na Žilina.

Črni pa, uren, živahen, kakor bi imel prožna peresa pod seboj, je šel naravnost k Žilinu, počenil k njemu, kazal zobe, ga potrkal po rami, mežikal z očmi, tleskal z jezikom in brbral Žilinu nerazumljive besede. "Piti! Dajte vode!" je stokal Žilin.

Črni se je smejal in brbral dalje.

Z ustnicami in rokami je kazal Žilin, da bi rad pil.

Zdaj je črni zapopadel; zopet se je zasmeljal, pogledal skoz vrata in zaklical:

"Dina!"

Vitka, nežna deklica kakih trinajst let je pritekla; podobnost s črnim je bila velika; očitno je bila njegova hči; to so bile iste črne svetle oči v lepem obrazu. Na sebi je imela dolgo temnomodro srajco s širokimi rokavi in brez pasu, na prsni in rokavih rdeče obrobjeno; nosila je hlače in šlapice, šlapice so tičale v čevljih z visokimi petami. Vrat ji je dičila verižica iz ruskih polrubljev. Glavo je imela nepokrito, preko črne kite trak s kovinastimi ploščicami in srebrnim rubljem.

Oče ji je zaklical nekaj besed. Stekla je proč in se vrnila s kovinastim vrčem, dala jetniku vode, počenila in se tako upognila, da so bila kolena višja od ram. Z velikimi očmi je gledala Žilina, kako je pil, kakor da je kaka žival.

Ko ji je hotel vrniti vrč, je zbežala kakor divja koza. Njen oče se je glasno zasmeljal in zaklical nanjo. Prišla je nazaj, vzela vrč, stekla ven in se brž zopet vrnila z opresnim kruhom na deščici, počenila in ni odmaknila očesa od Žilina.

Tatarja sta šla in sta zaklenila vrata.

Kmahu nato je prišel Nogajec in mu dajal znamenja. Tudi on ni znal ruski. Vendar je razumel Žilin, da naj gre z njim.

Vlekel se je s plohom — šepal je in ni mogel stopiti na noge, klecale so mu v stran. Tako je sledil Nogajcu. Videl je aul, kakih desetero koč, mošejo z minaretom. Pred eno kočjo je stalo troje osedlanih konj, dečki so jih držali za uzde.

Črni Tatar je prišel ven in pomignil Žilinu k sebi. Pri tem se je smejal, govoril po svoje in šel zopet v sobo. Žilin mu je sledil.

(Dalje prihodnjič.)

Obrekovanja se kujejo na skrivnem, ampak obrekovalci pogostoma pozabijo, da doseže solnce tudi temne kraje.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Stavka železniških delavcev, politična organizacija in drugo.

GRAND RAPIDS, MICH. — Zadnjič sem obljubil ob priliki opisati v "Proletarcu" tukajšnje razmere. Obljuba dolg dela in da se dolga iznehim, bom spopil svojo obljubo.

Še predno človek pride v tukajšnje mesto, ga pozdravljajo napisi kot n. pr. "Grand Rapids, a Good Place to Live in". Ko človek vidi tak napis, čuti, kakor da je po čudnem naključju našel nebesa, ali vsaj nekaj podobnega nebeškemu rajju. Četudi je človeško življenje kratko, bi marsikdo vendar rad okusil nebeške sladkosti že tu na zemlji. Imel bi vsaj priložnost izseliti se iz nebes, če bi mu ne ugajalo, v nebesih "na onem svetu" pa je menda treba biti za zmerom.

Grand Rapids je čedno mesto, posebno, ako vpoštevamo parke, katerih je tukaj več kakor v katerem drugem mestu z enakim številom prebivalcev. To mesto je res "good place to live in", toda le za tiste, katerim ni treba služiti vsakdanji kruh z delom svojih rok.

Pa pustimo to in povrnimo se k stvari, o kateri sem se namenil pisati. Delavske razmere? Tukaj so večinoma tovarne povišstva, v katerih so vposljeni največ izučeni delavci. Marsikdo bi sklepal, da so tukajšnji delavci dobro organizirani, a žal, da je temu ravno nasprotno. Nisem še natanko poučen, a mislim, da ni v vsem mestu niti ene tovarne, katera bi bila unijska, takozvana "closed shop". Par tovarnen je, v katerih je delavcem dovoljeno spadati k uniji, ako hočejo, in to je vse. Plačajo jim kakor se tovarniškimi vodstvom poljubi. Organizacija nima pri tem nobene besede. Plača se uravnava po tem, kolikor je človeškega materiala na trgu. Če več ljudi povprašuje za delo, kakor se jih rabi, so plače manjše, ako pa manj, so višje. To se je posebno opazilo tekom tega poletja v stavbinski stroki. V spomladi so plačevali 25 do 30 centov na uro navadnim delavcem, potem, ko se je delo odpiralo, so šle plače gor do 55 centov na uro. Sedaj gredo zopet navzdol in na nizki črti bodo ostale do pomladi. Delavci so kajpada zadovoljni, samo da jim puste delati. Ako jim kdo kaj reče o delavskih organizacijah, koliko so že dosegle za izboljšanje delavskega položaja, pa navadno dobi odgovor: "Nič drugega niso dosegle kakor štrajke." Ako jim človek skuša dokazati, da so v podjetjih, v katerih delajo organizirani delavci, še najmanj znižali plače, pa mu zopet odgovarjajo, da raditega, ker so tiste kompanije delavcem prijaznejše kakor tiste, v katerih delajo neorganizirani delavci.

Četudi se na prvi pogled zdi, da je prihodnost za delavce v tem okraju temna, se vendar lahko spozna, da se obrača na boljše. Razredna zavednost med delavci se širi tudi tukaj.

V kolikor sem pronašel, tu ne obstoji socialistična organizacija, največ iz vzroka, ker je bila ob priletku notranjih sporov v stranki izključena vsa michiganska organizacija soc. stranke. Iz lojalnih članov se je takoj reorganizirala nova, toda tukaj še nima svoje postojanke.

Skušal sem že in bom še poskušal dobiti skupaj dovolj somišljenikov za organiziranje angleške socialistične organizacije. Ko bo enkrat stavka v železniških delavnicah končana, bo agitacija za politično organizacijo olajšana iz vzroka, ker je med organiziranimi delavci lažje dobiti ljudi, ki so pripravljeni delati pri politični delavski organizaciji, kakor pa pri neorganiziranih. Polje za socialistično agitacijo je tukaj ugodno, samo da bi imeli enega dobrega angleško govorečega organizatorja. Ljudje so večinoma nezadovoljni z obema starima strankama. Ako vprašaš navad-

nega delavca, če bo šel na volišče, bo navadno odgovoril, da ne, ker se mu zdi vseeno ako voli ali ne, saj je navadno tako tisti izvoljen, kogar hočejo političarji starih strank. Pred dvema leti je bil izvoljen za senatorja Henry Ford, dobili smo pa Newberryja.

Take in enake odgovore ti dajejo na vprašanja. Iz tega sklepam, da ko bi bil tu eden, ki bi znal ljudem raztolmačiti pomen delavske politične organizacije, ki bi zastopala delavca in kmeta, bi jih kmalo pridobil za socialistično stranko.

Kot sem razvidel v pogovorih z nekaterimi delavci, ima tu več pristašev Workers' party. Koliko ima članov, mi ni znano, vem pa, da ima precej agitatorjev, ki propagirajo njen program, ki se po mojem mnenju ne razlikuje dosti od socialističnega. Mislim, da ne bo dolgo, ko se bo doseglo skupno nastopanje obeh strank v boju za delavske interese.

Tukaj obstoji tudi podružnica Trade Union Educational League, ki je v javnosti bolj poznana kot Fosterjeva liga. Svoje sestanke obdržava ob večerih, na katerih uči delavce doktrino industrialnega unionizma. Slušatelj je vedno več in po tem sklepam, da se ljudje zanimajo za reorganiziranje strokovnih unij po industrijah. Zanimanje za industrialno unijo je še posebno vzbudil sedanji štrajk delavcev v železniških delavnicah. Delavci ene železničarske stroke, ki so na stavki, vidijo, kako jim delavci drugih železničarskih strok, ki delajo, pomagajo lomiti stavko. Kaj pomaga piketiranje stavkarjev, ko pa strojevodje, kurjači in drugo osebje na vlakih naklada in prevaža cele vagonne stavkokazov naravnost v delavnice, v katerih je stavka. Okoli delavnic je potegnjena bela črta, ki kaže, dokle sme iti stavkar.

Seveda nam stavkokazi, kakršne imamo sedaj, ne delajo škode, ker niso izučeni rokodelci. Spodjedajo pa moralo med bolj mlačnimi, omahljivimi stavkarji. To je povzročilo, da se jih je nekaj podalo na delo. In ti omahljivci sedaj uče profesionalne stavkokaze popravljati vagonne, lokomotive in vršiti drugo delo v železniških delavnicah.

Uspeha s skebi, kot se vidi do sedaj, še niso dosegli nobenega, in ako ne bodo imeli več sreče v bodoče, se bo z železnicami, ki nočejo podpisati pogodbe s stavkarji, zgodilo isto kot z neko železnico v Texasu. Pri dotični progii so železničarji na stavki že nad leto dni. V svojih delavnicah je imela normalno vposljenih 800 delavcev. Ko se je pričela stavka, je družba vposlila v svojih delavnicah stavkokaze, katerih število je naraslo nad 2,000 mož, tisoč dve sto več, kakor pred stavko. Ampak stavke družba kljub veliki množini stavkokazov ni mogla zlomiti iz enostavnega vzroka, ker so bili skebje nesposobni za delo, stavkarji pa so ostali v boju za svoje pravice. Družba je sedaj pripravljena podpisati pogodbo, a delavci se nočejo vrniti na delo, ker je kompanija bankrotna in nima s čem plačevati delavce. Promet je prenehal, vlaki ne vozijo, proga je za enkrat mrtev kapital. Tako daleč je privedla trma vodstva železnice, ki je mislila, da se bo z delavstvom lahko tako postopalo kakor nekoč.

Nekateri stavkarji v železniških delavnicah se pritožujejo, da je Jewel prelomil besedo, ker je podpisal separatno pogodbo. Slučaj je deloma podoben stavki v premogovnikih, kjer je bila tudi sklenjena separatna pogodba.

Moje mišljenje je, da sedaj ni čas prerokanja, kdo je kriv ali nekriv, ampak da se vsak stavkar trdno drži v boju do zmage, potem šele bo čas obračunati s krivci. Ko bodo nove volitve v urade unije, je naša prilika storiti svoje in pomesti z vsemi, ki so količkaj krivi, da se stavka vleče toliko časa. Sedaj ni pravi čas za tako propagando, s katero se jemlje mani trdnim le vero v končno zmago, ampak sedaj je čas vztrajanja v boju, kakor se je izrazil govornik na enem stavkarških shodov.

JUSTIN SAITZ.

Iz Pennsylvanije.

CONEMAUGH, PA.—Premogarski štrajk v Johnstownu je za nami. Dasi se je vodila od strani delavstva ljuta borba proti premogarskim baronom za priznanje unije in drugih premogarskih zahtev, je končno vendar delavstvo podleglo. To ni bil naš prvi boj; že nešteto bojev smo imeli in tudi toliko porazov. Kaj je vzrok, da so naše borbe tako neuspešne, je marsikomu uganka. Kako to, da ne more delavstvo priti do svoje veljave?

Vzrok porazov je pri delavstvu. Naše vrste niso solidarne in pred bitkami se ne pripravimo tako kakor bi bilo potrebno. Glavni vzrok pa je, da je politična sila na strani operatorjev. Delavske mase so v političnih bojih indiferentne. Mnogi delavci so navdušeni bojevniki za unijsko stvar in bi vse žrtvovali za strokovno organizacijo, ampak v času volitev glasujejo za kandidate republikanske ali demokratske stranke. Četudi se je v času stavke na raznih shodih in potom fiskane agitacije mnogo delalo, da se razjasni delavstvu zmoto, ki jo ponavlja leto za letom na volilne dneve, je tudi pri zadnjih volitvah ostalo vse pri starem — delavstvo je izdalo svoje interese s tem, da je poverilo važne urade v ogromni večini agentom privatnih interesov. Tako vidimo, da se je delavstvo tekotom zadnjega poletja silno malo naučilo.

Zadnje volitve so nam ponovno pokazale nezrelost ameriškega delavstva na političnem polju. Ne more in ne more razumeti, da je politično bojišče ravno tako važno, kakor industrialno bojišče.

V tukajšnji Cambria County je postavila število kandidatov tudi socialistična stranka, toda če se vpošteva, da je delavstvo tu v veliki večini, ne moremo biti s številom glasov, oddanih za socialistične kandidate, prav nič zadovoljni. Res je, da bi bil rezultat precej drugačen, če nas ne bi tepel stari greh — nesloga. Dasi imamo socialistično stranko se je organizirala še takoiimenovana delavska stranka, v kateri deluje precej bivših članov socialistične stranke, in ta je tudi postavila svoje kandidate; v našem okrožju je dobila okoli 1,300 glasov. Ako bi delali obe struje skupaj, mesto druga proti drugi, bi se za probujot delavcev storilo vendar več kakor pa v takih okolščinah. In najslabše je, da ne more nobena struja beležiti uspeha.

Socialisti v Cambria County (20. kongresni distrikt) so indorsirali za kongresnega kandidata Warren W. Bailey-ja, ki je kandidiral v kongres na demokratski listi. Dobil je 1,249 socialističnih glasov, vseh glasov skupaj pa 11,969, toda je propadel le za 307 glasov. Porazil ga je republikanec Wertz, ki je na glasu kot nazadnjak prve vrste, od katerega ne more delavstvo pričakovati drugega kakor hlapčevanje kapitalističnim interesom. Bailey ni socialist, vendar pa je priznan progresivec in v svojem delovanju pošten napram delavstvu. Svojo odločnost in vztrajnost je pokazal v vojnem času kot kongresnik. Ko so se Zedinjene države pripravljale na vojno, je bil Bailey s tisto manjšino v kongresu, ki je z vso svojo močjo nastopala proti vojnemu podpihovanju, ki je stremelo potegniti to deželot v krvavi ples, katerega bridke posledice se danes občuti ves svet, zlasti delavski sloj. Radi svojih odločnih nastopov se je Bailey tako zameril kapitalistični kasti, da ga je dala na svojo črno listo. Ko so propagandisti za vojno dosegli svoj namen, se je pričelo v vojnem deliriju razvijati "stoprocentarstvo", ki je ugonobilo marsikakega moža. Denarni interesi so vslužbili fanatični šovinizem in ga ščuvali proti vsem neljubim elementom. Tudi Bailey je bil razkričan za neolojalneza in s prstom sa kazali za njim. Pri prvih volitvah je propadel ker so agitrali proti njemu kot "izdajalcu" dežele, mesto njega pa je bil izvoljen "patriot", katerega je nominirala "ultrapatriotična" Chamber of Commerce. Ime tega patriota je J. N. Rose. Štiri leta je "zastopal" naš okraj, ampak zaman listamo po kongresnem zapisniku; njegovega imena ali pa kakega njegova predloga ni najti nikjer. Vse kar je naredil za "publiko", je to, da je glasoval za predloge, ki so jih stavili sposobnejši služabniki denarnih interesov. Ta Rose je sedaj romal v pozabljenost. Ampak naš kraj vsled tega ni nič na boljšem, morda še na slabšem.

Morda se bo kak čitatelj tega poročila zgražal, če, zakaj se nam hvali človeka, ki ni socialist, ampak pripadnik demokratske stranke. Pisu te vrste niti na misel ne pride hvaliti demokratsko stranko, ki je kot taka gnila in korumpirana kakor je republikanska. Dobe se osebe v obeh strankah, ki so v svojih političnih delovanjih poštene in po svojih nazorih bi pravzaprav ne smeli biti v kapitalističnih strankah. Ampak je že tako, da se v tej deželi najde precej takozvanih progresivcev, ki vidijo večje možnosti biti izvoljeni, če kandidirajo na listi demokratske ali republikanske stranke. In take možnosti — seveda po krivdi volilcev — reš obstoje. To so pokazale posebno volitve dne 7. novembra. Volilcem, ki imajo vsaj nekaj političnega znanja, ni vseeno, KDO jih zastopa. In taki volilci izbirajo, kakor NAJBOLJE znajo. Ko bodo znali BOLJSE izbirati, bomo imeli boljše rezultate.

V tem okrožju bi lahko prodrli socialistični kandidat, ako bi se delavstvo zavedalo svojega položaja in ako bi RAZUMELO, da je za predrugečenje razmer potrebna jaka socialistična stranka, ki bi jih bila v stanju spremeniti. Ampak delavstvo ni še zavedeno v toliki meri. Vse kar moremo, je skrbeti, da se širi med mase socialistična vzgoja, v raznih volilnih bojih pa se je treba tu in tam ravnati po okolščinah, pri tem pa seveda paziti, da ne zapostavljamo svojih interesov in da ne škodujemo socialistični stranki.

Da ni Bailey prodril je največ kriv razdvoj v naših lastnih vrstah in pa indiferentnost volilcev; zlasti velja to za tujerodne ženske, ki imajo državljanske pravice, pa jih ne rabijo. Privatni interesi privlečejo na volišče vse, "kar leze in gre", tisti, ki vsaj malo razumejo kapitalistično igro, pa ostanejo doma.

Pri zadnjih volitvah je republikanska mašina vporabila vsa sredstva, da se izvleče iz blata. Z denarjem ni štedila, to se razume samo od sebe. Zal, da se je dalo tudi nekaj naših rojakov vpreči v njihov voz, zlasti neki agent gotove zavarovalne družbe, ki se je na dan volitev zelo trudil v agitaciji za "delavskega" kandidata republikanske stranke. V svoji gorečnosti je menda pozabil celo na kosilo. Skoro gotovo je za svoje zmognosti agitiral v prid republikanskemu kandidatu prejel primeren bakšiš. Te vrste ljudje se kaj radi rižejo v ospredje, zlasti pri društvi, da pokažejo svoj "vpliv". Pri tem nam hočejo biti "vzor" karakterji, dasiravno spreminjajo prepričanja prav po kameleonsko. Od javnosti zahtevajo, da jih spoštuje kakor vodnike. Ker smo Slovenci le skupina trpinov, bi bilo pravilno, da si take dvomljive eksistence zapomnimo in jim damo razumeti, naj hodijo stresati svojo modrost tja, kamor spadajo.

Rad bi kaj napisal o napredku v naši naselbini, ampak kamor se človek ozre, ne najde nič primernega, kar bi se smelo imenovati napredek. Druge naselbine, ako si zgrade svojo dvorano ali narodni dom, pravijo, da so napredne. Pri nas smo dobo takega napredka že preživeli. Mi dajemo narodne domove in napredaj. Čemu pa nam bodo v času prohibicije?

Tudi amerikanizacija se med nami zelo hitro vrti. Ako se kje v kakem rovu dogodi razstrelba in ubije kakih sto ljudi, je to za nas že vsakdanja novica, kakor za "prave" Amerikance. Ko je dospela vest o katastrofi v Spanglerju, Pa., sem bil isti čas ravno na delu. Sporočili so nam, da je kakih sto premogarjev izgubilo življenje. "J-a-a-a," je bil odgovor mojega tovariša. Potem je pa še dodal: "Samo da jih ni bilo več, pa je dobro..."

Pa še kaj prihodnjič.

X.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in četrti nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da rešno prihaja k sejami. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

Prireditev socialističnega pevskega zbora "Naprej" v Milwaukee.

MILWAUKEE, WIS. — V nedeljo 3. decembra priredi socialistični pevski zbor "Naprej" svoj zimski koncert in dramsko predstavo. Popoldne se bo izvajal koncertni program, zvečer pa krasna igra v štirih dejanjih "Stari in mladi."

Vse dosedanje priredbe soc. pev. zbora "Naprej" so izpadle zelo povoljno, bodisi v gmotnem ali moralnem oziru. Upamo, da bo naše občinstvo tudi pri tej prireditvi vpoštevalo težkoče in trud zbora, ter nas posetilo v mnogobrojnem številu.

Igra "Stari in mladi" je posneta iz življenja slovenskega kmeta. Oče in sin se prepirata, kakor je navada na tolikih domovih. Kar je stari prihranil, je sin zapravil. Končno postane oče zopet gospodar svoje rojstne hiše, sina pa pripeljajo orožniki uklenjenega pred sivega starca. Oče—saj veste, kako more biti očetu pri srcu, kadar vidi svojega otroka uklenjenega pred seboj—vpraša: "France, France, kaj si storil?"

Sin pa ga usmiljeno prosi: "Oče, oče, odpusti ...!"

To je le površen posnetek snovi te igre. V celoti pa jo lahko vidite dne 3. decembra ob 7. zvečer v S. S. Turn dvorani. V. P.

Nominacije kandidatov za občinske volitve v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — V spomladi leta 1923 se bodo vršile v Chicagi občinske volitve. Socialistična organizacija bo posegla v volilno kampanjo kolikor bo največ mogoče.

V nedeljo popoldne dne 7. januarja se bo vršila nominacijska konvencija čikaških sodrugov v FLEINERS HALL, 1638 So. Halsted St. Ta dvorana je v bližini North Avenue in jo je lahko najti. Vsak dobrostoječ član socialistične stranke ima pravico udeležiti se te konvencije, govoriti in predlagati. Razun nominiranja kandidatov za župana in druge mestne uradnike bo na dnevnem redu tudi sprejem programa socialistične stranke v Chicagi za te volitve. Člani in članice kluba št. 1 naj se udeležijo tega shoda, oziroma nominacijske konvencije, polnoštevilno.

Kandidate za aldermane nominira vsaka warda zase, katerih je po novi razdelitvi petdeset.

Seja za nominiranje aldermanskega kandidata v 27. okraju se vrši v sredo zvečer 6. decembra na 1501 Warren Ave. V 40. okraju v četrtek dne 7. decembra v People's Hall, 4021 No. Drake Ave. Datume ostalih sej bomo objavili, kakor hitro nam bodo naznanjeni. Sej za nominiranje aldermanskih kandidatov se imajo pravico udeležiti vsi dobrostoječi sodrugi, vsakdo v svojem okraju. Nominacijska konvencija dne 7. januarja pa je sklicana za vse člane soc. stranke v Chicagi, na kateri se bodo nominirali tisti kandidatje, za katere glasujejo vsi volilci, kot n. pr. župana itd. — *Tajništvo kluba št. 1, JSZ.*

Naznanilo sodrugom v Moon Run, Pa.

MOON RUN, PA. — Clanstvu tukajšnjega socialističnega kluba št. 175, JSZ., naznanjam, da se v bodoče naše seje ne bodo obdržavale vsako drugo nedeljo v mesecu, ampak VSAKO PRVO nedeljo v mesecu ob 3. popoldne v dvorani društva S. S. P. Z.

Prihodnja klubova seja bo torej dne 3. decembra. Tako je zaključila novemberska seja. Razlog je bil, da bo premenitev datuma za obdržavanje naših sej dala več prilike sodrugom prihajati na seje.

Sodrugi, prihajajte redno k sejami! Ne zanašajte se, da bodo delo, namenjeno nam, opravili drugi! Somišljeniki, pristopite v socialistično organizacijo. Namenjena je vam in bori se za vas, za ves delavski razred! Kdor pravi, da je vseeno, če je pri socialistični stranki ali ne, pokaže, da je nezaveden delavec.

Zavzemimo se ojačati organizacijo in jo napraviti čim aktivnejšo. To se zgodi, ako bomo vsi vršili svojo dolžnost pri delu za socializem.

LUCAS BUTYA.

Priredba socialističnega kluba št. 69, JSZ., v Herminie, Pa.

HERMINIE, PA. — Socialistični klub št. 69, J. S. Z., priredi v soboto dne 9. decembra veselico v korist klubove blagajne.

Slovensko občinstvo tu in v okolici vabimo, naj nas poseti v obilem številu.

Radi premogarske stavke in splošno slabih delavskih razmer se je blagajna našega kluba izčrpala. Ker smo imeli tekom leta več akcij, kot volilne kampanje, shode itd., smo potrošili vsa sredstva, kolikor smo jih imeli na razpolago in klubovi člani so morali žrtvovati kolikor so največ mogli, da smo šli z delom naprej. Veselic v takih okolščinah nismo mogli prirediti in tako smo bili odvisni največ od prispevkov članov in kroga simpatičarjev.

Tisti, ki od bližje poznajo delovanje našega kluba, vedo, da smo vršili svojo dolžnost in lahko se reče, da nas ni v aktivnostih prekašala nobena organizacija z enakim številom članov. Prispevali smo v fonde volilnih kampanj, podpirali druge akcije in pomagali našemu tisku, predvsem "Proletarcu" po naših najboljših močeh.

Dne 9. decembra imajo naši somišljeniki priliko priti na zabavo našega kluba in mu pripomoči k gmotnemu uspehu.

ANTON ZORNIK, tajnik kluba.

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin za "Proletarca" so poslali:

F. Petrich, na agitaciji po Illinoisu.....	43
Anton Zornik, Herminie, Pa.	7
Jos. Zorko, West Newton, Pa.	5
John Sprohar, Pursglove, W. Va.	5
Jos. Ocepek, Detroit, Mich.	4
Anton Ocepek, Pa.	4
John Petkovšek, Power Point, O.	4
Jos. Kodrič, Cleveland, O.	4
Ivo Brezovar, East Mineral, Kans.	4
Frank Richter, Wyoming	4
W. J. Lazar, Hendersonville, Pa.	3
John Krebelj, Cleveland, O.	3
Jerry Kokelj, Pa.	3
Fr. Čemažar, Columbus, Kans.	3
August Komar, Cleveland, O.	3
Louis Urbancich, Detroit, Mich.	2
Chas. Pogorelec, Chicago	2
Jos. Koenig, San Francisco, Calif.	2
Frank Martinjak, Johnston City, Ill.	2
Nace Zlemberger, Glencoe, O.	2
Jon Ban, Pittsburgh, Pa.	2
Louis Krašna, Conemaugh, Pa.	1
Jos. Volk, Cleveland, O.	1
Tony Zalar, Lloydell, Pa.	1
Tony Ogrich, Pa.	1
Jos. Ovca, Springfield, Ill.	1
J. Matičič, Luzerne, Pa.	1
L. Butya, Moon, Run, Pa.	1
John Teran, Ely, Minn.	1
A. Karničnik, Canonsburg, Pa.	1
J. Kunstelj, Ely, Minn.	1
M. Primožich, Library, Pa.	1

TAJNIKOM KLUBOV J. S. Z. NA ZNANJE.

Vsa pisma, denarne nakaznice in vse zadeve tičoče se Jugoslovanske socialistične zveze, je pošiljati v naprej na sledeči naslov:

Frank Petrich, 3639 W. 26th Str., Chicago, Ill., ker je urad J. S. Z. preseljen v Proletarčeve prostore. **Tajništvo J. S. Z.**

IZ UPRAVNISTVA.

Časi se spreminjajo. — Ameriški družinski koledar kmalo poide. — Uspehi zastopnikov. — Glasovi sodrugov. — Deset let zastopnik. — Kaj more peščica organiziranih delavcev.

Nasprotniki "Proletarca" bevsjajo po svojih lističih, napadajo in blatijo, mi pa beležimo njim v odgovor, da gremo naprej. Novi zastopniki se priglašajo, število naročnikov se množi, novi klubi se ustanavljajo, stari se reorganizirajo, somišljeniki nam pišejo pohvalna pisma. To jezi nazadnjake. "Kako da je masa tako bedasta, da se ne da več varati in zavajati," vprašujejo menihi v Chicagu, hinavski klerikalci v Jolietu, in Pirčeviči v Clevelandu. Časi se pač spreminjajo. Ker ne morejo varati direktno, skušajo z natečajem. Tudi to se jim ne bo obneslo. Naši zavedni delavci poznajo trike prevarantov, zato je njihovo bevskanje zamanj.

Pred seboj imamo kup pisem, tikajočih se naročil in pohvale Ameriškega družinskega koledarja, letnik 1923. Preveč jih je, da bi jih posamezno omenjali. Naglasimo le, da smo dobili do dneva, ko pišemo te vrstice, naročil za par manj ko štiri tisoč iztisov koledarjev. To je naš rekord. Boljše reklame ni treba.

Iz par naselbin smo dobili naročila za manjše število izvodov koledarja. Pošiljatelji naročil pripovedujejo, da je delavstvo v njihovih naselbinah brezbržno, da sploh ne ve, kaj pomeni beseda "literatura", da večina stanovnikov potroši ves prosti čas za kuhanje "munšajna" in za čitanje sploh nima časa. To naj bi bila opravičba, zakaj niso naročili večje število izvodov koledarja. Nič ne de! Se dobe pa druge naselbine, kjer ni niti enega, da ne bi naročil Ameriški družinski koledar. Prepričani smo, da nam ga bo zmanjkalo. Ako se bodo naročila v sedanji meri nadaljevala, bo do konca decembra, morda še prej, že ves razprodan.

Nekateri zastopniki, posebno potovalni, nam pošiljajo zadnje čase veliko naročil za knjige, ki jih imamo v zalogi. Istotako so se pomnožila naročila od posameznikov. V ceniku knjig, ki je priobčen v tej izdaji, boste našli precej knjig, katere smo dobili pred kratkim. Širite svoje obzorje s čitanjem! Citajte liste! In pred vsem, čitajte "Proletarca"!

Naš prijatelj Ignac Kolar iz Sheldona v Wisconsinu nam piše, kako zelo so farmarji izkoriščani od prekupčevalcev. Krompir jim plačujejo po 40 centov sto funtov. Enako je z drugimi pridelki. Ni čuda, da postajajo farmarji radikalnejši celo od industrialnih delavcev. Kolar razume sistem, ki tira farmarje kljub dobrim letinam v pomanjkanje in dolgove, zato stori kolikor more za vzdrževanje listov kakor je "Proletarec". Obnovil je naročnino in poslal \$5 listu v podporo.

V svojem pismu pravi Kolar med drugim: "Vzlic temu, da so farmarji in delavci leto za letom bolj izkoriščani, je še zmirom silno veliko ljudi, ki si ne morejo pomagati z drugim kakor z zabavljanjem. Nič drugega kakor kritiziranje! Ne poznajo pa sistema, ki jih izkorišča, udarce, ki padajo po njih, pa čutijo. Glavni vzrok, da je sistem profitarstva še tako utrjen, je ljudska nevednost. Ljudje ne čitajo, mislijo še manj, jeza jim zamori še tisto malo zdravega razuma. Ako si zavednejši od večine, če si skušaš kaj zboljšati, vidiš, kako nizko stoji še masa. Zavist, zlobnost, pohlep, in podobni instinkti jo nadvladujejo. Smisla za kooperacijo nima. Predno se to maso izobrazijo, bo vzelo še veliko let. Žal, da vzgojevalni listi niso še dovolj raz-

širjeni med narodom. Ampak vse pride, četudi počasi. Ni druge poti, kakor delati v kolikor je v danih okoliščinah mogoče, da bo masa enkrat drugačna in potem bo tudi družabni sistem drugačen . . ."

Sodruginja F. A. Tauchar je šla pred par tedni za nekaj dni na agitacijo za pridobivanje naročnikov Proletarcu v Indiano. Tekom par dni agitacije je pridobila petdeset naročnikov v razmeroma majhnih naselbinah. To je uspeh AGITACIJE. Na pomlad prav da bo odšla na agitacijo za ta list v zapadne države. Edino DELO rodi uspehe. S samim kritiziranjem in rentičenjem čez kapitaliste se ne bomo pomaknili naprej niti za las.

Sodrug F. Petrich, tajnik J. S. Z., je na agitaciji za Zvezo in Proletarca po naselbinah v južnem Illinoisu. Njegova tura bo pripomogla, da bo zahajalo v dotične naselbine več iztisov Proletarca, da bo med našim delavstvom več zanimanja za socialistično organizacijo in s tem tudi več DELA za socializem.

Po zapadnih državah potuje Frank Richter, ki pobira naročnino tudi za "Proletarca". Poslal je že veliko naročil za naše knjige in koledarje. Po naselbinah v Pennsylvaniji potujeta J. Kokelj in A. Ocepek. Za stalne zastopnike so se priglasili: Andy Obed, Box 265, Homer City, Pa.; Louis Britz, box 34, Lawrence, Pa.; Anton Žagar, 928 Kentucky Ave., Sheboygan, Wis.; Fr. Vohlgemuth, 130 Butler St., Peoria, Ill.; John Petkovšek, box 42, Power Point, O.; Jos. Certalci, R. 1, in Fr. Meršhak, 1027—2nd St., oba v La Salle, Ill.; Math Vogrich, 734 McClean St., Lincoln, Ill. Skupna lista zastopnikov Proletarca je bila priobčena v 792. številu Proletarca (dne 23. novembra).

Agitacija za socialistične liste ni stvar samo zastopnikov, ampak vsakega zavednega delavca. Vsak socialist bi moral biti agitator za svoj tisk. Ampak nismo še tako daleč. Raditega so potrebni zastopniki. Še vedno se dobe naselbine, v katerih Proletarec nima svojega zastopnika. Eden ali drugi naj se oglasi. Vsekdo bi si lahko odtrgal par ur časa semintja in se potrudil dobiti novega naročnika temu listu.

Anton Žagar iz Sheboygana, Wis., piše: "Oglasil bi se že prej na vaše pismo, pa se nisem mogel radi boleznimi . . . Ob enem vas obveščam, da prevzamem zastopništvo "Proletarca" za Sheboygan. Kakšne uspehe bom imel pri agitaciji, tega ne vem. Pokazala bo bodočnost. Vem pa, da se hočem potruditi kolikor bo največ v moji moči. Veste sami, da je agitacija za socialistični list in socializem sploh težavno delo, v enih naselbinah bolj, v drugih manj. Zdi se mi, da spada ta naselbina bolj med tiste, v katerih ni lahko doseči kak uspeh pri takem delu . . ."

Jacob Bergant iz Lisbon, Ohio, je odložil zastopništvo, katerega je prevzel sedaj John Petkovšek. Ob tej priliki piše Bergant: "Sporočam vam, da je prevzel zastopništvo John Petkovšek v Power Point, O. Želim mu obilo uspeha pri agitaciji. Jaz sem moral ta posel odložiti, dasiravno niti najmanj ne mislim prenehati agitirati za razširjenje Proletarca, katerega zastopništvo sem prevzel pred desetimi leti. Pomagal bom Petkovšku kjer in kadarkoli bom mogel. Da sem zastopništvo odložil, je vzrok v tem, da živim na delu in sem zaposlen s kmetijstvom. Če ne bi bilo teh razlogov, in mislim da so opravičljivi, bi zastopništvo obdržal. Tako pa je boljše, da ga prevzame oseba, ki bo mogla temu poslu posvetiti več časa in ki ima zato boljše prilike."

Koliko je v Proletarčevemu imeniku zastopnikov, ki agitirajo za ta list že deset let ali dalj? Ne veliko. Ampak kak ducat jih je in za naše razmere je to veliko.

H. Stanich iz Forest City, Pa., je poleg naročila za 50 iztisov Koledarja poročal tudi o volitvah dne 7. novembra. Med drugim piše: "O aktivnostih našega kluba ni mnogo čuti v javnosti. Članov nas je malo, pa tudi kakih posebnih aktivnosti v večjem obsegu ne vidimo. V naših razmerah je to nemogoče. Vendar pa imamo svoj lokalni vpliv, ki se je posebno pokazal

pri volitvah 7. novembra. Vseh oddanih glasov je bilo 79. Izmed teh je glasovalo za celotno socialistično listo 28 volilcev, 14 drugih glasov pa je bilo oddanih le za nekatere socialistične kandidate, skupaj 42 glasov. Republikanci so dobili 18, demokratje pa 17 glasov; ostale 4 glasovnice so bile neveljavne. Tu bi bila potrebna še socialistična organizacija ameriških sodrugov, da bi delali med farmarji. To je vse, kar želimo . . ."

Delavci po tistih naselbinah, kjer je socialistična stranka prejela pri zadnjih volitvah le malo glasov, naj prečitajo Staničeve vrstice. Nič bahavosti ni v njih. Enostavno konstatirajo, da je bilo par organiziranih slovenskih sodrugov v stanju pridobiti večino glasov v naselbini za kandidate socialistične stranke. Če ne bi bilo slovenskega kluba, bi stranka v Forest Cityju ne prejela najbrž niti enega glasu.

LISTU V PODPORO.

Hiawatha, Utah: Gregor Zalar	\$.50
Cleveland, O.: Neimenovan	4.00
Glencoe, O.: Po 50c: Jacob Mochan, Ivan Jaklich, Nace Zlemberger, skupaj	1.50
Pittsburgh, Pa.: John Ban	1.00
Moon Run, Pa.: John Zerjav50
Luzerne, Pa.: John Matičič50
Pullman, Ill.:	1.00
Detroit, Mich.: Louis Urbancich	1.50
Oakdale, Pa.: John Čuk25
Lincoln, Ill.: L. Grebenjak, 50c; Math Vogrich, 25c, skupaj75
Sheldon, Wis.: Ignac Kolar	5.00
Ramsey, O.: L. Bregant60
Detroit, Mich.: M. Urbas	2.50
West Newton, Pa.: Jos. Zorko	3.00
Cleveland, O.: Henry Kžuh	5.00
Skupaj	\$ 27.60
Zadnji izkaz	730.12
Skupaj	\$757.72

(Opomba.—V tem izkazu so objavljeni tudi prispevki, poslani pod rubriko "fond 400-terih". — Upravništvo.)

Članstvu J. S. Z.

(Iz urada tajništva J. S. Z.)

Iz zapisnika seje eksekutive J. S. Z., priobčen v Proletarcu dne 16. novembra, je članstvo J. S. Z. lahko razvidelo, da se prične meseca decembra pobirati posebni konvenčni asesment 10 centov na mesec od člana.

Zbor Jugoslovanske Socialistične Zveze se bo vršil meseca aprila 1923 v Chicagi. Tako je namreč odločilo članstvo J. S. Z. s splošnim glasovanjem.

Tajniki klubov naj skrbne, da bodo člani odračunavali 10 mesečno v konvenčni fond, iz katerega se bodo pokrili stroški zbora, kot potni stroški delegatov, dnevnice itd.

Skrbeti moramo, da bodo na tem zboru zastopani vsi klubi JSZ. Zborovanje bo važno, in obilna udeležba je absolutno potrebna. Vsak klub naj se zavzame poslati delegata.

Do pričetka zbora se potom posebnega asesmenta 10 centov na mesec ne bo nabralo dovolj sredstev za pokritje stroškov, zato je seja zaključila, da se prično po Novem letu zbirati v ta fond tudi prostovoljni prispevki. Primankljaj, kolikor ga bo, se bo poravnal s prispevki v konvenčni fond, ki se jih bo pobiralo toliko časa, dokler ne bodo pokriti vsi stroški konvencije.

Vsi klubi so dobili za novembersko seje pismo iz urada J. S. Z., v katerem jim tajništvo sporoča, kako

se imajo ravnati pri pobiranju konvenčnega asesmenta.

Pravila J. S. Z. določajo, da se prične pobirati konvenčni asesment 18 mesecev pred zborom. Radi izredno slabih delavskih razmer se eksekutiva ni ozirala na to točko in ker se zbora v interesu naše stvari ne sme več odlašati, je dala eksekutiva zadevo konvenčnega asesmenta na splošno glasovanje zaeno s tremi nominiranimi mesti za obdržavanje zbora. Članstvo se je izreklo za Chicago kot sedež konvencije in sprejelo je skoraj soglasno propozicijo za pobiranje 10 centov od člana na mesec v konvenčni fond.

Vsakdo je torej lahko na jasnem glede tega.

Članstvo J. S. Z. se zaveda potrebe za obdržavanje konvencije, zato bo gotovo kooperiralo z eksekutivo in s tajniki svojih klubov, da se potrebni fond zbere čim prej.

Kulturni vestnik.

"ČAS".

Novemberska izdaja revije "Čas" ima sledečo vsebino:

Vseh mrtvih dan (Frank Kerže). — Za solncem (F. Kerže). — Čuda mikroskopičnega stvarstva. — Nekaj orientalskih pregovorov. — Prvi nam podobni ljudje. — O raku in njegovem zdravljenju. — Kdo preureja svet — Začetek našega konca. — Mohamed-njen bog (D. Vaka) — Angelj varuh "Bill" (A. J. Terbovec). Priloga.

Naslov revije je: Čas, 1142 Dallas Rd., N. E., Cleveland, Ohio.

Delavstvo in bodoča vojna.

James Oneal, urednik dnevnika "The New York Call" in avtor mnogih knjig, kot "Delavstvo v ameriški zgodovini," "Prihodnja emancipacija" itd., je pred kratkim spisal poljudno brošuro "Labor and the next war", ki jo je izdala socialistična stranka. Cena knjižici je 10 centov. Dobi se v glavnem uradu socialistične stranke, pri raznih knjigotržcih in pri "Proletarcu".

James Oneal je priznan socialog in socialistični teoretičar. V delavskem gibanju je, že dolgo vrsto let. S svojo knjižico "Labor and the next war" daje na 40 straneh dovolj materiala, ki bi moral predugačiti mnenje o ameriškem demokratizmu, svobodi in takih rečeh, vsakemu čitatelju. Potrebno je samo, da se knjigo razširi med publiko da jo čita, in to je bil namen glavnega stana stranke, ki je določil knjižici ceno 10 centov radi tega, da se jo bo moglo razširiti v sto tisoč izvodih.

Brošura ima trinajst poglavij, ki slikajo napore ameriškega imperializma zavojevati ne samo ameriški kontinent ampak sega tudi po drugih teritorijih. Knjiga ni kako suhoparno delo, ampak vseskozi zanimiva in lahko umljiva tudi za preprostega delavca. Sezite po nji in ne pozabite jo širiti med ameriški delavci.

Kaj bi napravil Krist, če bi se danes povrnil na svet?

Morda ga ni pisca, ki bi znal tako spretno bičati današnjo korumpirano družbo s hinavsko moralno, ki bi se mogel primerjati Upton Sinclairju. S svojimi knjižicami "Jungle", "Brass Check", "Profits of Religion", "King Coal" itd., je tako temeljito razgalil stebre vladajočih slojev, da si je naprtil proti sebi srd in vrišč

vsega kapitalističnega tiska. Upton Sinclair je svetovno znan pisatelj in veliko njegovih del je prevedenih na vse večje jezike. Dve njegovi knjigi sta prevedeni tudi na slovenski jezik.

Pred kratkim je izšla nova Sinclairjeva knjiga pod imenom "They Call Me Carpenter" in kakor večinoma vsa Sinclairjeva dela, tako je našla tudi ta knjiga pot med ljubitelje zdravega čtiva v tisoče izvoilih. Cena ji je \$1.75. Dobi se jo pri založniku Boni and Liveright in pri "Proletarcu".

Ob prvi priliki se bomo k tej knjigi še povrnili, ker je njena snov vredna, da se jo opiše.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Dopisnikom v *Herminie, Pa.*, in v *Johnston City, Ill.*: Poslani dopisi bodo priobčeni v prihodnji izdaji.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne.—Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje **VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU** ob 2 popoldne v dnevni družba Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

V našem življenju je vse relativno. Tako je tudi svoboda relativen pojmov. Če bi bila absolutna svoboda mogoča, bi bila vsa vprašanja o njej teoretično kmalu rešena. Toda absolutna svoboda je utopijska, nemogoča, nedosežna, neizvedljiva reč. Absolutno svoboden bi bil človek, ako bi vse svoje življenje lahko uravnal povsem po svoji volji in le po svoji volji: ako ne bi nobena druga moč in sila vplivala ne na njegovo mišljenje, ne na njegova dejanja; ako bi bili vsi njegovi sklepi rezultati njegovih lastnih, le iz njega samega zajetih predpostavk in njegovih samo v njegovi glavi sprednih miselnih vezi; ako bi bile njegove moči tako velike, da bi vsako njegovo voljo lahko uresničevale in ako ne bi bilo nikjer nobene sile, ki bi mogla ovirati njegovo voljo in njegovo največje ali najmanjše dejanje.

NAROČAJTE "BUDUČNOST".

Srbska sekcija Jugoslovanske socialistične Zveze izdaja "Budučnost", srbsko-hrvatsko glasilo J. S. Z., ki izhaja v Detroitu, Mich., kot tednik.

Priporočajte hrvatskim in srbskim delavcem, da se naročajo na "Budučnost". Skrbite, da se hrvatski in srbski člani v slovenskih klubih naroče na ta list. Uspeh lista je odvisen od cirkulacije. Čim več naročnikov, večji bo uspeh.

Naslov lista je:

"BUDUČNOST", 5424 Russell St., Detroit, Mich.

Naročnina: Za celo leto \$2; za pol leta \$1. Za inozemstvo \$3 za celo leto, \$1.50 za pol leta.

Po volitvah.

Kaka razburljivost je vladala na volilni dan; ljudstvo je bilo razburjeno in napeto in le počasi so se vrnili mirnejši dnevi. In kako drugačna je bila volitev zadnjih treh desetletij o dvolitve današnjega dne, to je ona volitev, ko je ogromna večina proglasila grenko vino prvakom vseh ameriških železnic zdravih. Danes ni več nobenega dvoma. Lekarnarji in trgovci z zdravili iz vseh krajev Združenih držav in Kanade nam pišejo, da kadar odjemalci vprašajo po zdravilnem grenkem vinu, zahtevajo Trinerjevo. Ljudje, ki trpe na zaprtju, slabi prebavi, slabem teku, imajo glavobole in se čutijo pobite vsled železnicnih neredov, najdejo gotovo in hitro od pomoč, če vživajo Trinerjevo zdravilno grenko vino. Seznanite se tudi z drugimi izvrstnimi Trinerjevimi zdravili, kot je na pr. Trinerjev liniment za revmatizem, nevalgijo in bol v križu; Trinerjev Antiputrin za vnetje v grlu; Trinerjev Cough Sedative ali pa priprave kot je Trinerjev Dental Cream.

U. S. GOVERNMENT SPODNJE PERILO.

2,500,000 kosov popolnoma novega volnenega vojaškega perila smo nakupili od vlade, da ga naravnost prodamo ljudem po 75c komad. Navadna cena je \$2.50 kos. Vse velikosti — srajce od 34 do 46, spodnje hlače od 30—44. Pošljemo pravo velikost. Plačajte pismonoši, ko prinese blago ali pa pošljite pošto nakaznico. Če Vam blago ni povolji, Vam takoj vrnemo denar. Dept. 24 The Pilgrim Woolen Co., 1476 Broadway, New York, N. Y.

(Adv.)

Ne kaži samo na napake drugih ljudi in ne vali vse odgovornosti na druge. Najprvo izpraši vest sebi, potem šele sodi druge.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE ST.,
CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbera raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toпло priporočam.

CENIK KNJIG,

Leposlovne knjige, romani, povesti in črtice.

JIMMIE HIGGINS, spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek, 481 strani, lično vezana v platno	1.00
POTA IN CILJI, knjiga posvečena Simon Gregorčiču, (Dr. Dom. Stribrny), 152 strani, mehko vezana	.60
MIMO ŽIVLJENJA, (Ivan Cankar), 230 strani, trdo vezana	1.20
GADJE GNEZDO, (Vladimir Levstik), 219 strani, trdo vezana	1.00
MOJE ŽIVLJENJE, (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno	.85
UMETNIKOVA TRILOGIJA, Ivanu Cankarju v spomin. (Alojz Kraigher), 134 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
PRAVLJICE, (Oskar Wilde), 162 strani, trdo vezana	1.00
BREZ ZARJE, (Milan Pugalj), 176 strani; trdo vezana	.90
PODOBE IZ SANJ, (Ivan Cankar), 165 strani, trdo vezana	1.10
OGENJ, (H. Barbuse), 337 strani, broširana	1.10
VIŠNJEVA REPATICA, (Vl. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
DR. IVAN TAVČAR, zbrani spisi, VI. zv. 418 strani, broširana	1.20
TIK ZA FRONTO, (D. Feigel), broširana	.65
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
ŠLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50
SEN KRESNE NOČI, (Shakespeare), trda vezba	.75
JULIJ CEZAR, (Shakespeare), trda vezba	.75
BENEŠKI TRGOVEC, (Shakespeare), trda vezba	.75
KUHINJA PRI KRALJICI GOSJI NOŽICI, (Anatole France), 298 strani, trdo vezana	1.10
KONFESIJE LITERATA, (J. S. Machar), zbirka spisov, trdo vezana	.75
KAZAKI, (L. Tolstoj), broširana, 308 strani	.75
POVESTI MAKSIMA GORKEGA, broširana, 210 strani	.75
TRI POVESTI, (L. Tolstoj), broširana	.85
TARAS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani	.70
IGRALEC, (F. M. Dostojevskij), broširana, 264 str.	.60
ZADNJA KMEČKA VOJSKA, (August Šenoa), broširana, 378 strani	.75
KOBZAR, (Taras Sevčenko), trdo vezana, 288 str.	.85
KAKO SEM SE JAZ LIKAL, (Jakoba Aleševca spisi), trije zvezki, vezani v platno, I. zvezek 85c; II. zvezek \$1.00; III. zvezek 75c; vsi trije zvezki skupaj	2.60
JOSIP JURČIČA ZBRANI SPISI, trda vezba, IV. zvezek, \$1.00; V. zvezek 75c; VI. zvezek, 85c; vsi trije zvezki skupaj	2.60
BOY, (Lois Coloma), roman, 269 strani, trda vezba	.75
POVESTICE, (Rabindranath Tagore), broširana	.40
STAROINDIJSKE PRIPOVESTI, s slikami, (Jos. Suchy), broširana	.35
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
FAROVŠKA KUCHARICA. (J. Š. Baar), povest, trda vezba	1.00
ZAJEDALCI. (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ANFISA. (Leonid Andrejev), drama v štirih dejanjih	.60
JURKICA AGIČEVA. (Ks. Šandor-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
JUG. (P. Chocholoušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60

VITEZ IZ RDEČE HIŠE. (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno	1.50
UDOVIČA. (I. E. Tomić), povest, 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
DON CORREA. (G. Keller), roman	.25
STO LET SLOVENSKE LIRIKE. (C. Golar), vezana v platno	1.10
FILIZOFKA ZGODBA. (Alojz Jirasek), trda vezba	.50
DVONOŽEC IN DRUGE ZGODBE. (Karl Ewald), s slikami, trda vezba	1.10
GOLEM. (G. Meyrink), roman, trda vezba	1.00
HEPTAMERON. (Margareta Valoiska), povest, broširana	.55
ČRNI PANTER. (M. Pugalj), povest, trda vezba	1.00
SRCE. (Henrik Mann), novele, trda vezba	.60
SPOVED, (L. N. Tolstoj), broširana	.40

Znanstvene razprave, politični in gospodarsko socialni spisi, učne in druge knjige in brošure.

SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	.65
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	.20
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	.20
ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del	.85
II. del	.75
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797. do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana	.65
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana	.50
VOLJA IN DEJANJE, (psihologična analiza)	.25
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	.20
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	.10
POGLED V NOVI SVET	.10
DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Štebi	.10
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Etbin Kristan)	.50
UVOD V BUDDHIZEM, (Jos. Suchy)	.20
NALEZLJIVE BOLEZNI, (Dr. E. Mayer)	.30
MODERNI POLITIČNI RAZVOJ, MODR. GOSP. RAZVOJ SOCIALIZMA, (Dr. Jos. Ferfolja)	.10
ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju bolezni, letnik 1921	1.00
ZDRAVJE, jan.-feb., marc, april in majska izdaja, leto 1922, vsaka po	.10
V NOVO DEŽELO. (Etbin Kristan)	.30
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	.30
PROLETARIJAT	.15
KDO UNIČUJE PROIZVAJANJE V MALEM	.20
DRŽAVA PRIHODNOSTI	.20
SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopiča)	.10
ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	.10
O KONSUMNIH DRUŠTVIH	.10
ZBIRKA RUDARSKIH IN FUŽINSKIH IZRAZOV, (J. Bezlaj)	.30
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej)	.25
SRBSKA POČETNICA, (J. T.)	.50
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida), broširana	.90

SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba.....	.40
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kera)	5.00
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec).....	.50
ZAKON BIOGENEZE. (J. Howard Moore, prevel I. M.).....	1.50

Razno.

TRIJE LABODJE, ilustrirana revija.....	.25
"KRES", št. 5. — 6. (Cankarjeva številka).....	.25
RDEČI PILOT, mesečnik prevratne mladine za duhovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, prva in druga številka05
O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški).....	.10
"KRES", št. 8.....	.15
KRES, št. 9, 1025
DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka).....	.10
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno.....	.75
PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno.....	6.00
NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV.....	.40
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920.....	.50
"PROLETAREC", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920.....	6.00
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5 c. (Imamo jih dvojne vrste.)	

Angleške knjige.

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	2.00
100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota.....	1.20
THE BRASS CHECK. (Upton Sinclair). Študija ameriškega žurnalizma, vezana v platno.....	1.20
THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese.....	1.3
"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno....	1.20
IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zed. državah. 441 strani, trda vezba	1.25
JUNGLE, (Upton Sinclair), povest iz čičaških klavnic	1.20
THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba	1.75
KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.20
THE DREAM OF DEBS, (Jack London).....	.10

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštno znamke.

PROLETAREC,

3639 W. 26th Street

Chicago, Ill

Ako si želite nabaviťi knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

KAŠELJ

je vendar neprijeten znak in se ga ne sme zanemarjati. Uživajte

SEVERA'S COUGH BALSAM,

kateri olajša kašelj te odvrne mnogo trpljenja. Je ravno tak dober za odrasle kakor za otroke.

Cena 25 n 50 centov.

Vprašajte po lekarnah.

SEVERA'S COLD AND GRIP TABLETS

zoper prehlad, gripo in za odpomoč pri glavoboli vsled prehlada

Cena 50 centov.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

LAWNDALE CLOTHING HOUSE

3649-51 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.

Priporočila Slovincem svojo bogato zalogo moških in deških oblek, srajc, klobukov, čepic, ovratnikov, spodnje obleke itd. itd.

Cene zmerne — Postrežba točna.

SLOVENSKA BANKA

Zakrajšek & Češark

70 — 9th Ave.,
New York City

pošilja denar v stari kraj hitro, zanesljivo in po nizkih cenah,

prodaja vozne listke za vse važne prekomorske linije, in

opravlja vse druge posle, ki so v zvezi s starim krajem.

Postrežba točna in solidna.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.